

Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет бізнесу та права

(повне найменування факультету)

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

(повне найменування кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «МАГІСТР»

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Публічне управління та адміністрування»

(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи ПУАм-21
Зарубич Тетяна Ростиславівна

(підпис)

Керівник:
к.е.н., професор
Кривов'язюк Ігор Володимирович

(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«02» 12 2024 р.
Гарант освітньої програми:
д.е.н., професор
Вахович Ірина Михайлівна

(підпис)

Луцьк – 2024 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет бізнесу та права

Кафедра підприємництва, торгівлі та логістики

Ступінь вищої освіти: магістр

Галузь знань: 28 Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

Освітня програма: Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зарубич Тетяні Ростиславівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи

Напрями забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні

Керівник роботи: Кривов'язюк Ігор Володимирович, кандидат економічних наук, професор

затверджені наказом закладу вищої освіти від «30» грудня 2023 р. № 507/01-02

2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи «03» 12 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків; законодавчі та нормативно-правові акти, що регламентують питання публічно-приватного партнерства; довідкові, статистичні, інформаційні та періодичні видання; Інтернет-джерела.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що потрібно розробити):
ВСТУП. РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА. РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ САНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.

РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ. ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ. ДОДАТКИ.

5. Перелік графічного матеріалу:

Лист 1. Систематизація сучасних трактувань вітчизняних учених категорії «публічно-приватне партнерство». Лист 2. Переваги публічно-приватного партнерства для держави та Бізнесу. Лист 3. Основні типи публічно-приватного партнерства. Лист 4. Історичні етапи розвитку ППП в світі. Лист 5. Поширення ППП у соціально-економічному житті різних країн. Лист 6. Динаміка кількості договорів ППП у 2012–2023 роках. Лист 7. Динаміка кількості реалізованих і нереалізованих договорів ППП станом на початок 2020–2024 рр.

Лист 8. Аналіз кількісної чисельності й динаміки різних форм договорів ППП, що реалізувались станом на початок 2020–2024 років. Лист 9. Аналіз кількісної чисельності й динаміки договорів ППП, що реалізувались за певними видами економічної діяльності.

Лист 10. Територіальний розподіл договорів ППП. Лист 11. Аналіз розподілу договорів ППП за регіонами України. Лист 12. Аналіз чисельність реалізованих договорів ППП за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України. Лист 13. Шляхи розв'язання ключових проблем реалізації проєктів ППП в Україні. Лист 14. Система фінансових інструментів стимулювання інвестицій у проєкти ППП в Україні.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завданням 1	завданням 2
Теоретичний розділ	Кривов'язюк І.В.		
Аналітичний розділ	Кривов'язюк І.В.		
Проектний розділ	Кривов'язюк І.В.		
Нормоконтроль	Хомяк Н.В.		

7. Дата видачі завдання 23 вересня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Обґрунтування теми	до 23.09.2023	виконано
2.	Огляд літератури із досліджуваної проблеми	до 28.10.2023	виконано
3.	Теоретичний розділ	до 07.03.2024	виконано
4.	Аналітичний розділ	до 30.05.2024	виконано
5.	Проектний розділ	до 03.09.2024	виконано
6.	Висновки	до 01.10.2024	виконано
7.	Формування списку джерел посилань	до 08.10.2024	виконано
8.	Формування додатків	до 15.10.2024	виконано
9.	Оформлення ілюстративного матеріалу	до 22.10.2024	виконано
10.	Нормоконтроль	до 01.11.2024	виконано
11.	Інструментальна перевірка на академічний плагіат	до 15.11.2024	виконано
12.	Представлення кваліфікаційної роботи магістра до захисту	до 03.12.2024	виконано

Здобувач вищої освіти

_____ (підпис)

(Зарубич Т.Р.)
(прізвище, ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

_____ (підпис)

(Кривов'язюк І.В.)
(прізвище, ініціали)

АНОТАЦІЯ

Зарубич Т.Р. Напрями забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні. Рукопис.

Кваліфікаційна робота магістра ОП «Публічне управління та адміністрування» спеціальності 281 Публічне управління та адміністрування. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилань, додатків.

В кваліфікаційній роботі магістра досліджуються напрями забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних і прикладних положень забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Предмет дослідження – поєднання теоретичних, методичних і прикладних засад забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

У теоретичній частині роботи теоретико-методичні засади дослідження публічно-приватного партнерства. В аналітичній частині роботи проаналізовано стан та тенденції розвитку публічно-приватного партнерства в Україні та світі. У проєктній частині роботи запропоновано інструментарій забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство; державний партнер; приватний партнер; договір публічно-приватного партнерства; публічні послуги; проєкт публічно-приватного партнерства.

ANNOTATION

Zarubych T.R. Directions of ensuring the development of public-private partnership in Ukraine. Manuscript.

Master's qualification work OP «Public Management and Administration» specialty 281 Public Management and Administration. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2024.

Master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, appendices.

The master's qualification work examines the directions of ensuring the development of public-private partnership in Ukraine.

The purpose of the study is to substantiate the theoretical, methodological and applied provisions of ensuring the development of public-private partnership in Ukraine.

The object of the study is the processes of ensuring the development of public-private partnership in Ukraine.

The subject of the study is a combination of theoretical, methodological and applied principles of ensuring the development of public-private partnership in Ukraine.

The theoretical part of the work contains theoretical and methodological principles of researching public-private partnership. The analytical part of the work analyzes the state and trends in the development of public-private partnership in Ukraine and the world. The project part of the work proposes a toolkit for ensuring the development of public-private partnership in Ukraine.

Keywords: public-private partnership; state partner; private partner; public-private partnership agreement; public services; public-private partnership project.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА	10
1.1. Обґрунтування сутності категорії «публічно-приватне партнерство»	10
1.2. Характеристика публічно-приватного партнерства	16
1.3. Нормативно-правове забезпечення публічно-приватного партнерства в Україні	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	27
2.1. Світові особливості та тренди розвитку публічно-приватного партнерства	27
2.2. Аналіз стану здійснення публічно-приватного партнерства в Україні	33
2.3. Аналіз стану здійснення публічно-приватного партнерства в регіонах України	46
РОЗДІЛ 3. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ	52
3.1. Шляхи розв'язання ключових проблем реалізації проєктів публічно-приватного партнерства в Україні	52
3.2. Напрями та заходи активізації публічно-приватного партнерства в Україні	55
3.3. Фінансові інструменти стимулювання інвестицій у проєкти публічно-приватного партнерства	62
ВИСНОВКИ	68
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ	72

ВСТУП

У складних умовах післявоєнного відновлення за обмеженості фінансових ресурсів, масштабних руйнувань населених пунктів та інфраструктури, кризовими економічними й соціальними явищами, суспільний розвиток України має забезпечуватись реалізацією дієвих, масштабних й ефективних механізмів із поєднанням зусиль одночасно органів влади та бізнес-структур. У цьому контексті на регіональному чи на національному рівнях, зважаючи на потребу й доцільність об'єднання ресурсів, можливостей і зусиль органів місцевого самоврядування і приватних структур, провідну роль має відігравати публічно-приватне партнерство. Застосування механізмів публічно-приватного партнерства сприятиме відновленню конкретної територіальної громади, регіону, чи держав в цілому. Вказане обумовлює реальну потребу дослідження питань державно-приватного партнерства, а також окреслення перспектив для їх подальшого розвитку.

Тематика публічно-приватного партнерства у останні роки привертає особливу увагу дослідників різних галузей науки, зокрема економічної, державного управління, юридичної й інших. Окремі теоретичні та практичні аспекти щодо формування моделей, вдосконалення механізмів реалізації та оцінювання публічно-приватного партнерства є предметом дослідження таких учених, як Гордієнко Л.А., Данилишин В.І., Дячек В.В., Запатріна І.В., Кредісов А.І., Крилов Д.В., Нестор О.Ю., Малін О.Л., Подолян Ю.О., Рудейчук С.В., Стефанків О.М., Ціжма О.А., Ющенко Н.В., та інших. Разом із тим, відмічається об'єктивна необхідність організації подальших комплексних досліджень ряду питань, зокрема, уточнення економічного змісту публічно-приватного партнерства, нормативно-правового забезпечення публічно-приватного партнерства в Україні, прикладних засад активізації і стимулювання розвитку публічно-приватного партнерства. Зазначене обумовило вибір теми

роботи, а також підтверджує її високу актуальність і дозволило сформулювати мету та завдання дослідження.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних і прикладних положень забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Для досягнення вказаної вище мети, визначено такі основні *завдання*:

- систематизувати наукові погляди й обґрунтувати сутність категорії «публічно-приватне партнерство»;
- виявити особливості публічно-приватного партнерства;
- дослідити нормативно-правове забезпечення публічно-приватного партнерства в Україні;
- проаналізувати світові особливості та тренди розвитку публічно-приватного партнерства;
- проаналізувати стан здійснення публічно-приватного партнерства в Україні;
- проаналізувати стан здійснення публічно-приватного партнерства в регіонах України;
- обґрунтувати шляхи розв’язання ключових проблем реалізації проєктів ППП в Україні;
- визначити напрями та дієві заходи активізації публічно-приватного партнерства в Україні;
- запропонувати та обґрунтувати сукупність фінансових інструментів стимулювання інвестицій у проєкти ППП.

Об’єкт дослідження – процеси забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Предмет дослідження – поєднання теоретичних, методичних і прикладних засад забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

Реалізація визначених у роботі завдань, обумовила доцільність застосування комплексу таких *методів дослідження*:

- методи теоретичного узагальнення: індукція; дедукція; аналогія; порівняння; узагальнення; групування; аналіз; синтез;
- табличний метод;
- абстрактно-логічний метод;
- економіко-математичні методи: метод коефіцієнтів; стратегічного аналізу;
- метод ситуативного аналізу;
- графічний метод тощо.

Інформаційна основа дослідження: праці вітчизняних і зарубіжних учених; національні нормативно-правові акти, що врегульовують питання публічно-приватного партнерства; довідкові, статистичні, інформаційні та періодичні видання; Інтернет-джерела.

Наукова новизна дослідження полягає в поглибленні й подальшому розвитку теоретичних підходів до визначення економічної сутності категорії «публічно-приватне партнерство» та прикладних положень забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

1.1. Обґрунтування сутності категорії «публічно-приватне партнерство»

«За сучасних умов ведення бізнесу для України є актуальним функціонування та розвиток механізму приватно-публічного партнерства, оскільки досвід розвинутих країн у сфері публічно-приватного партнерства вказує на певні переваги цієї форми організації бізнесу щодо реалізації проектів на благо суспільства: багаторічний характер співпраці, розподіл ризиків між партнерами, винагорода за здійснену діяльність тощо» [1, с. 195]. Тому необхідно комплексно, деталізовано й системно дослідити питання публічно-приватного партнерства в Україні.

«Під партнерством розуміється форма організації підприємства, заснована на об'єднанні майна декількох осіб (співвласників створеного підприємства), для наступного спільного управління виробництвом і власністю, розподілу прибутку та спільної відповідальності за власними зобов'язаннями» [2; 3, с. 698].

Загалом усі партнерства поділяються на такі три типи [4, с. 81]:

- цивільні партнерства (урегульовують відносини між юридичними чи/та фізичними особами);
- соціальні партнерства (узгоджують інтереси учасників виробничих процесів: робітників та роботодавців);
- публічно-приватні партнерства (ППП – англ.: Public Private Partnership або PPP), або державно-приватні партнерства (ДПП).

Зосередимось саме на публічно-приватному партнерстві, що є об'єктом нашого дослідження.

Категорія «публічно-приватне партнерство» сьогодні вживається і використовується в економічній, соціальній та правовій площинах.

Зауважимо, що вивчення різних спеціалізованих наукових джерел показало вживання двох категорій «приватно-публічне партнерство» і «державно-приватне партнерство». Зазвичай у країнах СНД використовується категорія «державно-приватне партнерство». Тоді як у західній практиці така взаємодія держави та приватного бізнесу називається Public-Private Partnership (PPP), тобто публічно-приватне партнерство (ППП). Законодавство України передбачає виключно категорію «державно-приватне партнерство». Базуючись на цьому, багато українських вчених вважають більш правильним вживання категорії «державно-приватне партнерство». Дослідивши дане питання, вважаємо категорію «державно-приватне партнерство» не слід ототожнювати із категорією «публічно-приватне партнерство», адже категорія «публічно-приватне партнерство» більшою й ширшою мірою відображає і характеризує увесь діапазон відносин у межах цього суспільного явища за участю органів місцевого самоврядування, громадських організацій і загалом громадськості. Тому з цих позицій, вважаємо, доцільніше вживати категорію публічно-приватне партнерство.

Перейдемо до детального розгляду сутності цієї категорії.

Станом на сьогодні відмічається недосконалість визначення змісту категорії «публічно-приватне партнерство» в національному законодавстві європейських країн, а також і недостатня уніфікованість цієї категорії в міжнародних документах (табл. 1.1).

Класичним є підхід до трактування PPP наведений Світовим банком, що визначає PPP як інструмент компенсації недоліків ринкової системи.

Теоретичні та методичні аспекти розвитку ДПП загалом, чи за окремими секторами економіки розглянуто багатьма сучасними вітчизняними науковцями у їх публікаціях, опублікованих впродовж двох останніх десятиліть [1–2; 4–5; 8; 15–37; 51–68].

Таблиця 1.1. – Визначення ППП, наведені у міжнародних документах та у законодавчій базі зарубіжних країн (на основі [5])

Міжнародні документи, або держави	Визначення ППП
Економічна Рада при ООН	«Партнерство між державною організацією і приватною компанією у формі середньо- або довгострокових взаємозв'язків, за якого партнери домовляються працювати в тісному співробітництві один з одним над поліпшенням якості послуг в інтересах населення» [6].
Світовий банк	«ППП – це угода між публічною і приватною сторонами з приводу виробництва і надання інфраструктурних послуг, що має на меті залучення додаткових інвестицій та є засобом підвищення ефективності бюджетного фінансування» [7].
Міжнародний валютний фонд	«ППП – це угода, де приватний сектор постачає інфраструктурні активи та послуги, що традиційно забезпечувались урядом» [8, с. 16].
Європейська Комісія щодо ППП	«ППП – це форми співпраці між органами державної влади та діловим співтовариством, метою яких є забезпечення фінансування, будівництва, реконструкцій, управління та обслуговування інфраструктури чи надання послуг» [9].
Комітет ОЕСД із наукової та технологічної політики	«ППП – це будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований / нескінченний період часу, між державними та приватними учасниками, в якому обидві сторони взаємодіють у процесі прийняття рішення і співінвестують обмежені ресурси, такі як гроші, персонал, обладнання та інформацію для досягнення конкретних цілей у певній галузі науки, технології та інновацій» [10].
Міжнародна організація Economic and social Commission of the United Nations for Asia and the Pacific	«ДПП – це співробітництво держави із приватним сектором для кількісного збільшення та якісного поліпшення надання інфраструктурних послуг» [11].
Україна	«Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою України, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів, що згідно із Законом України «Про управління об'єктами державної власності» здійснюють управління об'єктами державної власності, органів місцевого самоврядування, Національною академією наук України, національних галузевих академій наук (державних партнерів) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, установ, організацій (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору» [12].
Німеччина	«ППП – це закріплене договором довгострокове співробітництво державних виконавчих органів, з одного боку, і приватного сектора економіки – з іншого, за якого необхідні для отримання взаємної вигоди ресурси (наприклад, ноу-хау, засоби виробництва, капітал, персонал і т. ін.) вносяться як капітал у спільне підприємство, що створюється в певній організаційно-правовій формі, а наявні ризики проекту оптимально розподіляються й управляються відповідно до компетентності партнерів» [13].
Канада, публічно-приватні підприємства	«Державно-приватні партнерства (ДПП) – це домовленості між підприємствами державного та приватного сектора з метою забезпечення громадської інфраструктури, комунального господарства та пов'язаних послуг» [14, с. 12].
Чехія, Міністерство фінансів	«Державно-приватне партнерство (ДПП) – це партнерство між державним і приватним сектором для реалізації проекту або послуг, що традиційно надаються державним сектором» [14, с. 12].

У спеціалізованій науковій літературі серед сучасних дослідників ведеться активна дискусія щодо погляду на сутність ППП (табл. 1.2).

У більшості визначень науковці зосереджують увагу на таких ключових аспектах ППП як:

Таблиця 1.2. – Систематизація сучасних трактувань вітчизняних учених категорії «публічно-приватне партнерство»

Науковці	Визначення
Данилишин В.І., Стефанків О.М., Ціжма О.А.	«Державно-приватне партнерство є ефективним та перспективним інструментом економічного й соціального розвитку на регіональному та місцевому рівнях, засобом залучення коштів у проекти, де державні та місцеві органи влади намагаються зберегти контроль та налагодити співпрацю з інвесторами» [15, с. 333].
Прошкуратов О.М.	«В Україні державно-приватне партнерство – система відносин між державним і приватним партнерами, при реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань) між ними для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових та/або модернізації діючих об'єктів, що потребують залучення інвестицій, і користуванні такими об'єктами» [16, с. 42].
Нестор О.Ю.	«Публічно-приватне партнерство (ППП) є ефективною формою співпраці між державою та приватним бізнесом для реалізації спільних проєктів, під час якої певні вигоди отримує як державна, так і приватна сторона» [17, с. 58].
Подолян Ю.О.	«ППП – це довгострокові угоди про розподіл ризиків між державним суб'єктом та приватним партнером для фінансування, будівництва та експлуатації інфраструктури разом із значним компонентом приватного фінансування» [18, с. 89].
Демчук А., Новікова І.	«ДПП – це дієвий інструмент розвитку кожного регіону, використання якого сприятиме реалізації державної регіональної політики, орієнтованої на європейські стандарти та чітко спрямованої на підвищення соціальних стандартів життя населення» [19].
Запатріна І.В.	«Державно-приватне партнерство – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору» [20, с. 12].
Круглов В. В.	ППП – це «комплексний механізм інституційно визначених взаємовигідних організаційно-правових і економічних відносин суб'єктів державного управління з господарськими суб'єктами приватної форми власності, які здійснюються в різних сферах соціально-економічної діяльності у вигляді делегування державою приватному партнеру окремих функцій, та мають обумовлені характеристики (довгостроковість, поєднання фінансових та управлінських ресурсів, розподіл повноважень, ризиків, витрат, відповідальності) з метою отримання синергічного ефекту в реалізації суспільних та державних інтересів (сталий розвиток суспільства, ефективний розвиток економіки, зростання якості життя населення, створення суспільних благ тощо) шляхом створення й експлуатації інфраструктурних об'єктів і надання суспільних послуг» [2, с. 52].
Сокольська Т., Панасюк В., Полішук С., Осипенко Б.	«Державно-приватне партнерство передбачає спільну угоду між державною та приватною організацією щодо надання інфраструктури та соціальних послуг суспільству в чітко визначені та конкретні терміни» [21, с. 195].
Станішевський В.Ю.	«Публічно-приватне партнерство представляє собою стратегічне, організаційне та інституційне об'єднання органів публічної влади та представників бізнесового товариства для забезпечення реалізації суспільно важливих проєктів у різноманітних сферах діяльності та галузях, впровадження яких передбачає спільне інвестування активів матеріального і нематеріального походження» [22].
Касич А.О., Бондаренко С.М.	«Державно-приватне партнерство – це співробітництво між державними органами, територіальними громадами з однієї сторони, та приватними партнерами з іншої сторони, що здійснюється на основі договору, який може реалізовуватись у різних правових формах: концесії, управління майном, спільної діяльності та ін.» [23, с. 178].
Крилов Д.В.	«ДПП є складним процесом, що поєднує комплекс організаційних, юридичних, економічних, соціальних та інших відносин, які виникають між державними органами та бізнес-середовищем» [24].
Пашинін О.А.	«ППП є певною формою співпраці публічних (в особі уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів) і приватних (юридичних осіб приватного сектора економіки) партнерів, яка базується на спільних інтересах і взаємовигідних умовах» [25, с. 262].

- спільне використання власності;
- вирішення партнерами загальних і власних завдань;
- поєднання можливостей і ресурсів партнерів;
- надання інфраструктурних послуг;
- правова основа відносин стосовно розподілу зобов'язань, ризиків та отриманої вигоди.

Як зауважує Крилов Д.В., широта практичного застосування категорії «публічно-приватне партнерство» визначає й широту підходів до її трактування. Так, науковець виокремлює шість підходів до тлумачення означеної категорії [24]:

- 1) організаційний підхід (зосереджений довкола організаційних аспектів ППП);
- 2) економічний підхід (сфокусований на значенні ППП для розвитку економіки);
- 3) цільовий підхід (розкриває функціональне призначення ППП, а саме – вирішення важливих суспільних і соціальних задач);
- 4) інституційний підхід (акцентує увагу на інституційній основі ППП);
- 5) політичний підхід (визначає ДПП як псевдонауковий термін, а це унеможлиблює його використання в економічній науці);
- 6) фінансовий підхід (розглядає ППП як елемент фінансового механізму).

Таким чином, проаналізувавши сучасні підходи вітчизняних науковців до розуміння категорії «публічно-приватне партнерство», останнє у широкому сенсі доцільно визначити як комплексний і системний механізм інституційно визначених взаємовигідних економічних і організаційно-правових взаємовідносин суб'єктів державного управління із суб'єктами господарювання приватної форми власності, що базується на делегуванні державою такому суб'єкту господарювання окремих функцій з метою одержання синергічного ефекту від спільної реалізації суспільних та державних інтересів шляхом створення чи модернізації та експлуатації інфраструктурних об'єктів й надання

суспільних послуг.

Мета утворення та застосування ППП [1, с. 197]:

- залучення у сферу надання публічних послуг приватного капіталу та його нарощення;
- зменшення обсягів видатків на інвестиції з місцевого чи загального бюджетів за рахунок залучення приватних інвестицій, а тому й формування заощаджень бюджетних коштів;
- підвищення якості та скорочення термінів надання послуг публічного значення;
- розширення перспектив і можливостей розвитку для приватних суб'єктів господарювання;
- розподіл інвестиційного ризику приватним між державним партнерами з мінімізацією ризиків останнього.

З мети ППП випливає його призначення [26, с. 15]:

- подолання інфраструктурного дефіциту і загалом забезпечення інфраструктурного розвитку території, регіону чи держави загалом;
- розвиток публічних послуг, зокрема, транспортних послуг пасажироперевезення, соціальних послуг (охорона здоров'я, освіта, спорт, культура, туризм, рекреація);
- забезпечення високого рівня якості публічних послуг;
- зниження вартості надання публічних послуг;
- розвантаження бюджетів усіх рівнів;
- скорочення ризиків публічного партнера та його відповідальності;
- тощо.

Базуючись на різних визначеннях у фаховій науковій літературі, можна виокремити такі визначальні характеристики ДПП [27]: міцні взаємостосунки; співробітництво; розвиток спільної продукції чи послуг; обмін і розподіл ризиків, витрат та переваг; взаємне створення соціально-економічних і фінансових ефектів.

Отже, на основі аналізу наукових підходів до сутності проблематики ДПП, визначено широке її розуміння, що розкриває місце та ролі даного явища в системі державного управління, а також у територіальному розвитку.

1.2. Характеристика публічно-приватного партнерства

Задля усестороннього й деталізованого вивчення особливостей ППП, розглянемо його елементи, специфічні ознаки, функції, типологію та переваги застосування.

Основними елементами ППП є [28; 29, с. 68]:

1) об'єкт ППП – це реальний об'єкт, що перебуває у держаній чи комунальній власності, або ж майно господарського товариства, 100% акцій (часток) якого належать державі або територіальній громаді. Об'єктом ППП може бути:

– існуючий об'єкт, що перебуває у державній або комунальній власності, або є майном господарських товариств, 100% акцій (часток) якого належить державі чи територіальній громаді і який згідно договору ППП передбачається буде відтворюваний у результаті реконструкції, реставрації, капітального ремонту чи технічного переоснащення;

– створюваний або новозбудований об'єкт відповідно з договором, що укладений у рамках ППП;

2) приватний партнер – це юридична особа, заснована на приватній власності, а відтак не є ні державним, ні комунальним підприємством, чи установою. Приватний партнер виступає власником рухомого майна, що ним придбане задля виконання умов договору, укладеного в рамках ППП;

3) державний партнер – це органи державної влади та (або) органи місцевого самоврядування, Національна академія наук чи галузеві академії наук, на яких покладено виконання окремих зобов'язань у договорі, укладеному в

рамках ППП. Державним партнером можуть виступати державне чи комунальне підприємство, а також державне підприємство чи установа, 100% акцій (часток) яких належать державі, територіальній громаді чи Автономній Республіці Крим;

4) кредитор – це фінансова установа чи міжнародна фінансова організація, що надала або має намір надати боргове фінансування або ж видала гарантію приватному партнеру для виконання ним зобов'язань згідно з договором, укладеним у рамках ППП;

5) радник – це фізична та (або) юридична особа, яка згідно до договору ППП бере на себе зобов'язання щодо надання послуг у процесі підготовки проєкту, що здійснюється на умовах ППП. Залучення радника, на відміну від вище перелічених елементів ППП не є обов'язковим, і потреба в ньому виникає лише в окремих випадках.

Відповідно до законодавства України, ознаками належності проєкту до ППП є такі:

– «надання прав управління (користування, експлуатації) об'єктом партнерства або придбання, створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта ППП з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією), за умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору, укладеного в рамках ППП;

– довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

– передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення ППП;

– внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством» [28].

Іншими основними специфічними ознаками ППП, що розкривають його сутність, а також і вирізняють і виокремлюють із-поміж інших видів співробітництва держави та бізнес-структур, є наступні [19; 24; 30, с. 348; 31, с. 65–66]:

- залученість лише двох сторін-учасників: держави (державний партнер) та бізнес-структури (приватний партнер);
- юридична закріпленість умов взаємодії сторін через офіційне заключення договорів, угод, контрактів;
- рівноправність відносин на партнерських засадах із дотриманням паритету інтересів;
- орієнтованість на результат, а саме «створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта державно-приватного партнерства з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією)» [19];
- суспільно-публічна спрямованість партнерства, адже головна мета ППП передбачає задоволення передусім державних інтересів;
- незмінність контрактних відносин упродовж періоду реалізації договору ППП;
- поєднуваність ресурсів та інших необхідних активів сторін-учасників задля досягнення визначеної мети;
- ризиковість здійснення ППП із передачею частини ризиків приватному партнеру;
- обов'язковість прийняття і виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору ППП із джерел, не заборонених законодавством;
- пропорційності розподілу можливих ризиків, необхідних витрат і досягнутих результатів між сторонами-учасниками ППП відповідно до визначених на основі домовленостей й затверджених в договорах пропорцій.

Серед функцій ППП науковці визначають наступні [24]:

- регулююча функція (полягає у формуванні політичних, економічних і правових умов для суб'єктів господарювання під час реалізації конкретних проєктів ППП, а також забезпечує управління процесами реконструкції та модернізації суспільно-необхідних об'єктів як зі сторони державного партнера, так і зі сторони приватного партнера);

- розподільна функція (полягає у необхідності розподілу результатів, ризиків, відповідальності між сторонами-учасниками ППП);
- координуюча функція (полягає у необхідності врегулювання та узгодження різних асиметричних мотивів чи дій партнерів ППП в процесі його здійснення);
- стимулююча функція (полягає у формуванні системи стимулів для максимально ефективного здійснення ППП його сторонами-учасниками);
- інноваційна функція (полягає у необхідності залучення передових інновацій у процесі будівництва чи модернізації об'єкта ППП, а також застосування сучасної техніки, технологій, форм і методів управління та організації виробництва, що пов'язано із комерціалізацією інновацій);
- функція підтримки суспільних інтересів (полягає у врахуванні потреб суспільства, а це висуває вимоги до будівництва і використання нових чи модернізованих об'єктів);
- функція розвитку суспільної / публічної власності (полягає у сприянні демонополізації державного сектору й обумовлює потребу використання форм ППП).

До переваг застосування ППП належать [21, с. 195; 24; 29, с. 67; 32, с. 6; 33]:

- підвищення якості надання публічних послуг;
- забезпечення доступності й підвищення своєчасності надання публічних послуг;
- залучення додаткових фінансових ресурсів у будівництво чи модернізацію різних інфраструктурних об'єктів та розвиток громад;
- відновлення інфраструктури та можливість отримати політичні дивіденди від потенційних виборців;
- підвищення ефективності використання бюджетних коштів;
- стимулювання соціально-економічного зростання території, регіону чи держави загалом;
- застосування сучасних інновацій та передових технологій;

- врахування і задоволення інтересів усіх учасників ППП, а також і населення;
- створення додаткових робочих місць і підвищення рівня зайнятості населення;
- підвищення якості та соціальних стандартів життя населення;
- формування ефективної взаємодії державних і приватних партнерів залучених до ППП;
- розподіл ризиків між бізнесом і державою;
- підвищення рівня довіри та порозуміння у суспільстві тощо.

Деталізуємо та конкретизуємо переваги окремо державного та приватного партнерів від реалізації ППП у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. – Переваги публічно-приватного партнерства для держави та бізнесу (на основі [30, с. 349; 24])

Переваги застосування ППП	
для держави	для бізнесу
Активізація інноваційно-інвестиційної діяльності	Вектор довгострокового та стійкого розвитку бізнесу
Забезпечення ефективності управління державним чи комунальним майном	Залучення бюджетного фінансування до проєкту
Забезпечення розвитку національної економіки	Доступність до раніше закритих сфер економіки (інфраструктура, ЖКГ, тощо)
Економія фінансових ресурсів держави та можливість їх спрямування в інші альтернативні пріоритетні напрямки чи проєкти	Розширення можливостей щодо отримання пільгових кредитів під державні гарантії на тривалий термін від міжнародних і вітчизняних фінансово-кредитних установ
Оптимізація та зменшення рівня ризиків	Розподіл і оптимізація ризиків проєкту
Використання успішного досвіду приватних підприємств	Підвищення позитивного статусу проєкту через участь державного партнера
Модернізація інфраструктури та підвищення її ефективності	Поліпшення роботи з державними дозвільними органами
Створення нових робочих місць, зниження рівня безробіття	Фінансово-економічні вигоди
Впровадження і ефективне використання передових методів управління державною власністю	Доступ до суспільних ресурсів та активів
Розвиток форм проєктного фінансування	Можливість реалізації свого потенціалу
Отримання сучасних інфраструктурних об'єктів у короткі терміни	Формування позитивного іміджу в суспільстві
Скорочення витрат на надання суспільних послуг	Гарантовані грошові потоки в довгостроковій перспективі
Мінімізація можливості використання корупційних схем	

Разом із тим, переваги від застосування проєктів ППП можна умовно

згрупувати у такі три групи [33, с. 25–27]: 1) фінансові переваги (вигоди) для органів державної влади й органів місцевого самоврядування); 2) соціально-економічні переваги (вигоди) для територіальної громади; 3) політичні переваги.

Та і загалом, як зауважують вчені, «публічно-приватне партнерство є інструментом залучення бізнесу для подолання дефіциту коштів у державному бюджеті» [33].

Розглянемо типологію ППП, що систематизована у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4. – Основні типи публічно-приватного партнерства (на основі [17, с. 58; 34; 35; 36, с. 67; 37, с. 6–7])

Класифікаційні ознаки	Типи ППП
1. За метою створення	1.1. ППП для швидкої реалізації пріоритетних інфраструктурних об'єктів. 1.2. ППП для залучення фінансових ресурсів, доступних приватному сектору. 1.3. ППП для залучення нових технологій, розроблених приватними бізнес-структурами. 1.4. ППП для забезпечення сприятливих умов задля розвитку інфраструктури, що створена приватним бізнесом. 1.5. ППП для залучення управлінської експертизи приватних бізнес-структур задля реалізації великих і комплексних програм.
2. За типом задіяного активу / за об'єктом ППП	2.1. Greenfield projects (ППП, що передбачають будівництво нових активів). 2.2. Brownfield projects (ППП, що можуть бути застосовані для передачі відповідальності за модернізацію та управління уже наявними активами приватному партнеру).
3. За джерелами доходів, що формують дохід приватного партнера	3.1. Інфраструктурне ППП (призначене для управління інфраструктурою на довгостроковій основі). 3.2. Інтегроване ППП (приватна особа разом із інфраструктурою отримує права і обов'язки з її експлуатації). 3.3. ППП для експлуатації та технічного обслуговування (реалізується без вкладання приватним партнером капіталу і без створення нової інфраструктури).
4. За методом розрахунків із приватним партнером	4.1. ППП зі стягненням плати з держави (державна виступає єдиним джерелом надходження доходів приватного партнера). 4.2. ППП зі стягненням плати з користувачів послуг (приватна сторона, надаючи послуги споживачам, отримує за них оплату і в такий спосіб генерує дохід). 4.2. ППП зі стягненням плати і з держави, і з користувачів послуг.
5. За функціями приватного партнера	5.1. ППП у сфері проектування. 5.2. ППП у сфері будівництва (або відновлення). 5.3. ППП у сфері фінансування. 5.4. ППП у сфері підтримки об'єкта, переданого у ППП. 5.5. ППП у сфері експлуатації об'єкта, переданого у ППП.
6. За рівнем ППП	6.1. Загальнодержавне ППП (за участю держави). 6.2. Локальне ППП (за участю органу місцевого самоврядування). 6.3. Змішане або державно-локальне ППП (за участю одночасно і держави і органу місцевого самоврядування). 6.4. Міжнародне ППП (за участю вітчизняних і іноземних учасників).
7. За складом учасників ППП	7.1. Двостороннє ППП (за участю одного державного та одного приватного партнерів). 7.2. Багатостороннє ППП (з участі двох і більше державних партнерів та одного або декількох приватних партнерів).
8. За видом економічної діяльності, за якою реалізується ППП	8.1. ППП у транспорті. 8.2. ППП у житлово-комунальному господарстві. 8.3. ППП у охороні здоров'я. 8.4. ППП в туризмі. 8.5. ППП у електроенергетиці тощо.

Вище проведене дослідження елементів, специфічних ознак, функцій, типології і переваг застосування ППП розширює розуміння його сутності та особливостей практичної реалізації.

1.3. Нормативно-правове забезпечення публічно-приватного партнерства в Україні

Розвиток публічно-приватного партнерства в Україні здійснюється базуючись на системі нормативно-правових актів. Така система є основою зародження і подальшого розвитку ППП.

В Україні сформовано певне правове поле, яке визначає й диктує основні принципи взаємодії і співробітництва публічного та приватного секторів задля залучення додаткових інвестицій в економіку України. Передусім, це:

- Конституція України [38];
- Господарський кодекс України [39];
- Цивільний кодекс України [40];
- Закон України «Про державно-приватне партнерство» [28];
- Закон України «Про концесію» [41];
- Закон України «Про оренду державного й комунального майна» [42];
- Закон України «Про управління об'єктами державної власності» [43].

Окрім того, в Україні чинна низка законодавчих актів, що регулюють особливості застосування окремих форм ППП і специфіку управління відповідними правовідносинами [26, с. 25], серед яких Закон України «Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності» [44].

Також дані питання в окремих їх моментах врегульовують й інші підзаконні акти України та міжнародні договори України, обов'язковість яких визнана

Верховною Радою України.

Серед інших підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють механізм здійснення і відносини ДПП, варто виділити:

– Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 р. №384 «Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства» [45];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 232 «Про затвердження Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними» [46];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 р. № 294 «Про внесення змін до Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства» [47];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.2020 р. №541 «Про затвердження Порядку заміни приватного партнера (концесіонера) за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства (концесійним договором)» [48];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 р. №706 «Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів» [49];

– Наказ Міністерства економіки України від 14.12.2021 р. №1067 «Про затвердження Методики аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства» [50].

Базовим законом у системі законодавства про ППП, що безпосередньо визначає і врегульовує сферу ППП, є Закон України «Про державно-приватне партнерство» (табл. 1.5).

«У 2011–2012 рр. в Україні були створені такі спеціалізовані органи, відповідальні за реалізацію ДПП:

– Департамент інвестиційно-інноваційної політики та розвитку державно-приватного партнерства Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (наразі це Департамент інвестицій Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України);

- Державна організація «Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства»;
- Український центр сприяння розвитку публічно-приватного партнерства;
- структурні підрозділи обласних державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування;
- громадські організації, які надають підтримку розвитку ППП» [51, с. 70].

Таблиця 1.5. – Ключові положення Закону України «Про державно-приватне партнерство»

Статті	Суть статті	Ключові положення
1	2	3
Розділ 1. Загальні положення		
1	Визначення змісту та ознаки ППП.	
2	Правові засади ППП.	
3	Принципи здійснення ППП	<ul style="list-style-type: none"> – «рівність перед законом державних і приватних партнерів; – заборона будь-якої дискримінації прав державних та приватних партнерів; – узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди; – забезпечення вищої ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; – незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках ППП, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності, переданих приватному партнеру; – визнання державними та приватними партнерами прав і обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного в рамках ППП; – справедливий розподіл між державним і приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках ППП; – визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом» [28].
4	Сфера застосування ППП	<ul style="list-style-type: none"> – «виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; – будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; – машинобудування; – збір, очищення та розподілення води; – охорона здоров'я; – туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; – забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; – управління відходами, крім збирання та перевезення; – виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; – надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом; – виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції; – встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб; – надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я; – управління пам'ятками архітектури та культурної спадщини; – електронні комунікації» [28].

Продовження таблиці 1.5

1	2	3
Розділ 2. Форми здійснення та об'єкти державно-приватного партнерства		
5	Форми здійснення ППП	– «концесійний договір; – договір управління майном (виключно за умови передбачення інвестиційних зобов'язань приватного партнера); – договір про спільну діяльність; – інші договори» [28].
7	Об'єкти ППП	– «існуючі, зокрема відтворювані (шляхом реконструкції, реставрації, капітального ремонту та технічного переоснащення) об'єкти, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, або майно господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток) якого належить державі, територіальній громаді чи Автономній Республіці Крим; – створювані або новозбудовані об'єкти відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства» [28].
Розділ 3. Прийняття рішення про здійснення державно-приватного партнерства		
Розділ 4. Визначення приватного партнера		
14	Визначення приватного партнера	Здійснюється на конкурсних засадах. Порядок проведення конкурсу встановлюється Кабінетом Міністрів України.
17	Укладення договору в рамках ППП з переможцем конкурсу	Не пізніше місяця після підписання протоколу про результати конкурсу.
Розділ 5. Державна підтримка, державні гарантії та державний контроль		
18	Форми державної підтримки ППП	– «надання державних гарантій та місцевих гарантій; – фінансування за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів та інших джерел згідно із загальнодержавними та місцевими програмами; – виплати приватному партнеру платежів, передбачених договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства, зокрема плати за експлуатаційну готовність; – інші форми» [28].
19	Вирішення спорів	«Будь-які спори вирішуються шляхом проведення переговорів протягом строків, погоджених сторонами у відповідному договорі чи у двосторонніх інвестиційних угодах, ратифікованих Україною» [28].
20	Гарантії прав приватних партнерів	«Держава гарантує додержання встановлених законодавством України умов для провадження діяльності приватних партнерів, пов'язаної з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства, додержання прав і законних інтересів приватних партнерів» [28].
Розділ 6. Прикінцеві та перехідні положення		

В Україні координування процесів ППП і всіх моментів, і пов'язаних із ними, покладено на [52, с. 137–138]: Міністерство економіки; Міністерство розвитку громад та територій; Міністерство інфраструктури.

Фінансування ППП може здійснюватися за рахунок таких джерел:

- «фінансових ресурсів приватного партнера;
- фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку;
- коштів державного та місцевих бюджетів;
- інших джерел, не заборонених законодавством» [51, с. 70].

У вітчизняній практиці законодавчо визначено, що у рамках здійснення публічно-приватного партнерства можуть укладатися договори про концесію, спільну діяльність, управління майном, змішаний договір та інші, що по суті є формами ППП. У світовій практиці перелік форм практичної реалізації ППП ширший і включає такі його форми [33]: 1) контракти, як адміністративний договір між державою і приватним партнером; 2) концесія; 3) оренда у формі договору оренди та у формі лізингу; 4) угоди щодо розподілу продукції; 5) спільні підприємства; 6) контракти життєвого циклу.

Аналізуючи положення чинних нормативних документів України у сфері ППП, передусім слід звернути увагу на необхідності заміни категорії «державно-приватне партнерство» на категорію «публічно-приватне партнерство», що, як зазначалось у п. 1.1 є загальноприйнятною категорією у більшості країн світу та визначає ширше коло питань. Разом з тим, відмічаються і певні суперечності й неузгодженості у нормативно-правових документах України, а це ускладнює процеси застосування й розвитку ППП. Насамперед, задля поліпшення інвестиційного клімату в Україні варто на законодавчому рівні:

- розширити перелік форм взаємодії публічного та приватного партнерів, а не обмежуватись лише однією формою – договором;
- закріпити роз'яснення переваг ППП як для публічного партнера, так і для приватного;
- визначитись з можливими джерелами фінансування ППП, зокрема, й що стосується фінансування проєктів ППП за участі банківських установ.

Підводячи підсумки, зазначимо, що на сьогодні в Україні створено належне законодавство у сфері ППП, що хоча й не позбавлене недоліків та вузьких місць, проте відповідає кращим міжнародним стандартам. Також зауважимо, що нормативно-правове забезпечення ППП в Україні в цілому є набагато системнішим, а ніж, наприклад, у Туреччині чи Казахстані, що доволі активно реалізують інфраструктурні проєкти на умовах ППП і визнаними у цій сфері лідерами.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1. Світові особливості та тренди розвитку публічно-приватного партнерства

У світі щорічно реалізується понад сотня проєктів ППП у різних сферах, переважно в системі охорони і здоров'я, інфраструктури та житлово-комунального господарства. В Україні ж динаміка негативна. Як доводить світова практика ППП є ефективною формою взаємодії держави, бізнесу та суспільства. Позитивні результати реалізації ППП в зарубіжних країнах доводять потребу й доцільність їх вивчення.

Вчені Квілінський О., Маслов В., Лужна А., досліджуючи економічні особливості розвитку публічно-приватного партнерства, виокремлюють історичні етапи розвитку ППП в світі, що відображені й охарактеризовані у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Історичні етапи розвитку ППП в світі
(на основі [5; 63; 68, с. 4])

Етапи	Період протікання етапу	Особливості етапу
I етап – зародження ППП	1256–1761 рр. 1761 р. – вперше застосовано так звану концесію у первинній формі в Іспанії.	Етап неінституційного застосування ППП (у формі концесії), що не передбачене спеціальними законодавчими актами.
II етап	1761–1990 рр. 1761 р. – прийнято відповідний королівський указ щодо ППП в Іспанії, хоча в інших країнах Європи відлік слід вести з початку XIX століття.	Етап фрагментарного законодавчого забезпечення застосування ППП (переважно у формі концесії, але також і у формі публічного договору).
III етап	1960–1990 рр.	Етап характеризується: а) інтенсивним зростанням інтересу до механізмів ППП та конкретних проєктів у Європі та інших регіонах світу; б) масовим прийняттям законів про ППП.
IV етап	Початок 2000 років – дотепер.	Етап значної структурно-функціональної поліморфізації моделей і ускладнення механізму ППП.

Так, вчені визначають, що на сьогодні відбувається IV етап розвитку ППП в світі, якому притаманний поліморфізм застосовуваних моделей ППП та ускладнення їх інструментарію.

У відповідності до наданих Світовим банком даних за 2012–2021 роки, річна кількість договорів ППП та річні суми інвестицій за ними у світі є доволі значними, хоча й прослідковується загальна негативна спадна тенденція (рис. 2.1) [52, с. 138].

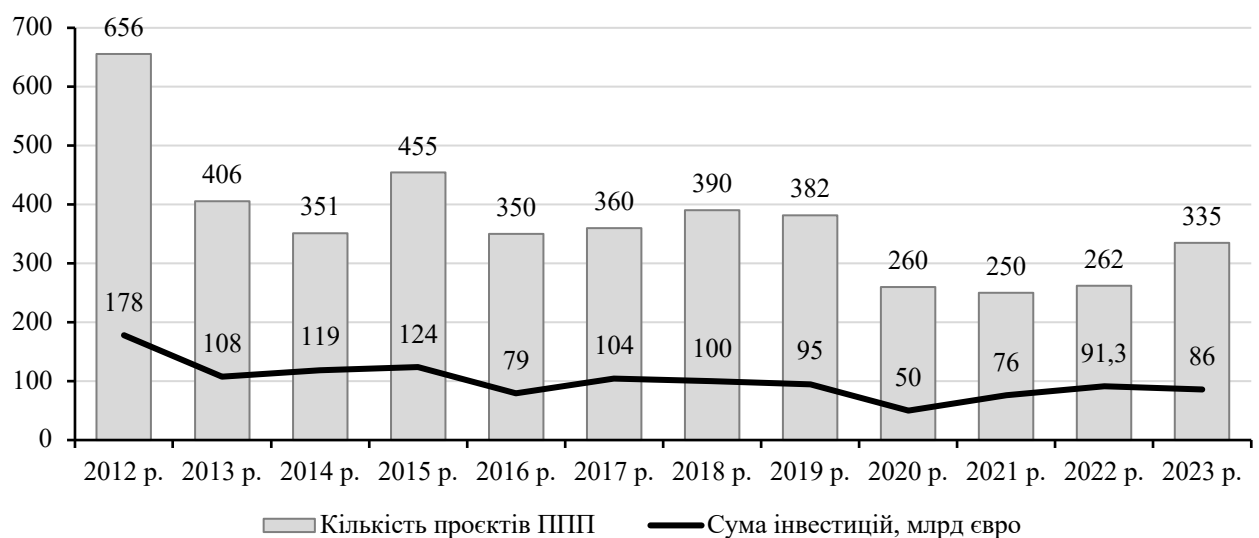

Рисунок 2.1. Кількість проєктів ППП, що реалізуються у світі, та суми інвестицій [69]

Незалежно від національних особливостей країни, розвиток світового ППП охоплює три основні етапи, відображені у таблиці 2.2 і проблема усіх держав полягає у тому, щоб з етапу започаткування ППП, перейти до етапу застосування ППП і пізніше – утримуватись на третьому етапі, успішно й активно реалізуючи механізми ППП.

Як бачимо, більшість країн світу на сьогодні знаходяться лише на першому етапі формування ППП, тобто на етапі його започаткування. Так, на першому етапі такі країни, як країни Латинської Америки, колишні пострадянські країни та країни Східної Європи. На другому етапі знаходяться майже всі розвинуті

країни Європи (Німеччина, Франція, Італія, Іспанія), США, Канада та Японія. До переліку країн третього етапу, що змогли високо розвинути й успішно реалізувати механізм ППП, належать лише Великобританія, Австралія, Південна Корея та Ірландія.

Таблиця 2.2. – Етапи формування і розвитку ППП (на основі [70, с. 128])

Етапи	Характеристика та особливості етапів	Країни відповідного етапу розвитку ППП
Етап 1 – етап зачаткування ППП	На даному етапі відбувається: <ul style="list-style-type: none"> – формування політичної основи ППП; – виокремлення пріоритетних напрямів реалізації ППП і першочергових проєктів ППП; – уведення в обіг основних категорій ППП; – формування ринку послуг ДПП тощо. 	Країни Латинської Америки, Східної Європи, Україна, колишні пострадянські країни
Етап 2 – етап застосування ППП і розширення його механізмів, що характеризується середнім рівнем розвитку співпраці влади та бізнесу	Даний етап характеризується: <ul style="list-style-type: none"> – формуванням нормативно-правової бази щодо ППП; – створенням структур ППП; – реалізацією проєктів ППП з можливими певними проблемами й труднощами; – розширенням проєктів ППП із включенням до їх складу нових об'єктів господарювання; написанням і публікацією практичних методологічних посібників і рекомендацій щодо ППП тощо. 	Країни ЄС (Німеччина, Франція, Іспанія, Італія), США, Канада, Японія
Етап 3 – етап активного й успішного застосування ППП, що характеризується високим рівнем розвитку й взаємодії влади та бізнесу	Такий етап характеризується: <ul style="list-style-type: none"> – використанням популярних і ефективних моделей ППП; – нарощенням чисельності договорів ППП; – усуненням правових недоліків держави, що раніше перешкоджали розвитку ДПП; – нарощенням обсягів інвестувань в інфраструктуру держави 	Великобританія, Австралія, Південна Корея, Ірландія

Країни-члени Європейського Союзу за рівнем інтенсивності реалізації інструменту державно-приватного партнерства країни поділяються на чотири групи [15, с. 333; 52, с. 138; 71]:

1) *країни-піонери* у реалізації державно-приватних партнерств (Великобританія, Франція, Ірландія, Німеччина, Італія);

2) *країни-середняки* – характеризуються середнім рівнем практичної реалізації механізмів державно-приватних партнерств у окремих сферах соціально-економічного життя (Іспанія, Португалія);

3) *країни-новоприбульці* – характеризуються початковою стадією застосування механізму державно-приватних партнерств (Люксембург, Швеція, Бельгія, Греція);

4) країни Центральної та Східної Європи з відмінними соціально-економічними характеристиками від «старих» членів ЄС.

У таблиці 2.3 систематизовано пріоритети за секторами поширення інструменту ППП у різних країнах.

Таблиця 2.3. – Поширення ППП у соціально-економічному житті різних країн [15, с. 333; 16, с. 42; 71]

Країни	Сектори, на які поширюється інструмент ППП
Ірландія	Освіта, транспорт, водопостачання, управління відходами.
Фінляндія	Дорожні концесії, освіта (середня та вища).
Греція	Концесії на спорудження доріг, розбудову залізничці полегшеного типу.
Франція	Концесії на спорудження автомагістралей і на водопостачання.
Нідерланди	Водопостачання, швидкісні залізничні магістралі.
Італія	Охорона здоров'я (лікарні), транспорт, управління відходами.
Португалія	Аеропорти, дорожні концесії.
Австралія	Транспортна інфраструктура (дороги), охорона здоров'я (лікарні), в'язниці.
Іспанія	Концесії на спорудження автомагістралей і регіональних доріг.
Японія	Охорона здоров'я, житло, інформаційні технології, транспорт.
Південна Африка	В'язниці, водопостачання, охорона здоров'я, освіта.

В сучасних умовах проекти ППП реалізуються у сферах, вкладання інвестицій за якими передбачає високі ризики й довгі терміни окупності, проте вони є необхідними з позицій соціально-економічного розвитку держави.

У високо розвинутих країнах (США, Канада, Австралія, країни Азії) відмічається інфраструктурна спрямованість проектів ППП з орієнтацією на соціальну сферу.

«Найбільш масштабними були угоди ППП щодо будівництва та експлуатації автомагістралей (3 угоди) та угода в сфері оборони (система навчання пілотів, Великобританія)» [19].

Інша ситуація спостерігається у країнах, що розвиваються, і в країнах із перехідною економікою. Згідно даних оприлюднених Світовим банком у цих країнах з 1990-х років реалізовано близько 2,7 тис. проектів ППП [72; 73, с. 3]. Упродовж 2010–2018 років країни, що розвиваються, найбільше проектів ППП реалізували у сферах електроенергетики, будівництва автомобільних шляхів, модернізації водопостачання і водовідведення (табл. 2.4). Таким чином, «інвестиції та інтереси приватних інвесторів і держав фокусувалися на сфері

електроенергетики, будівництві автомобільних шляхів та експлуатації аеропортів» [73, с. 3].

Таблиця 2.4. – Секторальні пріоритети ППП в країнах, що розвиваються, 2010–2018 рр. [73, с. 3]

Сектори економіки	Кількість договорів ППП		Обсяг інвестицій	
	одиниць	%	млрд грн	%
Електроенергетика	2096	66,18	468,626	55,97
Автомобільні шляхи	450	14,21	182,585	21,81
Водопостачання та водовідведення	318	10,04	29,250	3,49
Порти (морські, річкові)	140	4,42	35,868	4,28
Газовидобування	82	2,59	30,624	3,66
Аеропорти	53	1,67	75,778	9,05
Інформаційно-комунікативні технології	28	0,88	14,479	1,73
Всього	3167	100	837,210	100

У країнах ЄС у 2007–2017 рр. більшість договорів ППП локалізувались у соціальній сфері (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. – Секторальні пріоритети ППП в країнах ЄС у 2006–2017 рр. [73, с. 5]

Сектори економіки	Кількість договорів ППП		Обсяг інвестицій	
	одиниць	%	млрд грн	%
Освіта	281	27,68	24,245	11,87
Транспорт	229	22,56	114,567	56,07
Охорона здоров'я	204	20,10	32,677	15,99
Суспільний порядок та безпека	77	7,59	6,898	3,38
Навколишнє середовище	78	7,68	13,324	6,52
Житлові та суспільні послуги	61	6,01	5,678	2,78
Відпочинок та культура	56	5,52	3,597	1,76
Суспільні послуги	29	2,86	3,328	1,63
Всього	1015	100	204,314	100

У світовій практиці сформовано 5 базових форм ППП, що різняться особливостями фінансуваннями, строками реалізації та формами власності [15, с. 333]: модель оператора; кооперація (5–10 років); концесія (20–30 років); модель договору (3–5 років); лізинг (8–15 років).

Вибір однієї з форм ППП залежить від виду економічної діяльності та інфраструктурної мережі.

Аналізуючи практики світових країн щодо застосування механізмів ППП, прослідковується [15, с. 333; 52, с. 140–141]:

- масштабність виконання проєктів ППП;
- розгалуженість проєктів у різних країнах;
- використання різноманітних форм ППП;
- одночасність поєднання і економічних і соціальних напрямків у проєктах ППП;
- чітка спрямованість на вирішення актуальних проблем конкретної країни та пріоритети її розвитку;
- перманентна, постійна та суттєва фінансова, інформаційна й технічна підтримка з боку державних та місцевих органів влади, а також Європейської комісії у сприянні реалізації проєктів ППП;
- взаємна вихідність від реалізації проєктів ППП розвитку конкретної території, регіону чи держави;
- тощо.

Порівнюючи особливості та фінансові аспекти реалізації проєктів ППП в Україні та зарубіжних країнах згрупуємо їх у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. – Порівняння особливостей фінансового механізму ППП в Україні та у зарубіжних країнах (на основі [52, с. 141])

Ознаки порівняння	Зарубіжні країни	Україна
Кількість проєктів ППП	Велика кількість проєктів ППП	Незначна кількість проєктів
Обсяги фінансування	Великі	Незначні
Часовий лаг проєктів	Тривалий часовий лаг	Тривалий часовий лаг
Залученість фінансових ресурсів до фінансування механізмів ППП	Фінансова допомога з бюджету ЄС	Виключно вітчизняні фінансові ресурси
Рівень бюджетної підтримки	Суттєва фінансова підтримка із бюджетів усіх рівнів	Незначна бюджетна підтримка
Підтримка органів влади	Висока зацікавленість і постійна підтримка органів влади усіх рівнів	Періодична підтримка
Масштаби проєктів ППП	Проєкти ППП характеризуються масштабністю	Незначні обсяги фінансування і інвестиції приватних партнерів

На сьогодні сформувались і чітко простежуються такі світові тренди розвитку ППП [73, с. 2–5; 74, с. 241–242]:

- 1) кількісний ріст договорів ППП у ЄС та й і у цілому світі. Лідерами за процесами розвитку механізмів ППП є Велика Британія, Франція, Іспанія,

Німеччина, Італія, Португалія, а також країни, що швидко розвиваються – Індія, Китай, Мексика, Бразилія;

2) диверсифікація ринку ППП між країнами та за секторами економіки. Так, за останні роки разом із традиційним розвитком інфраструктури і транспортної системи на основі використання інструменту ППП також новими сферами такого інструменту стали використання водних ресурсів, утилізація відходів, медична система тощо;

3) інфраструктурна спрямованість ППП. Зокрема цей тренд досить виражений у США, Канаді, Австралії та країнах Азії. До того ж за Австралією та країнами Азії відмічається соціальна спрямованість інфраструктурних проєктів ППП;

4) особлива державна підтримка певного типу ППП, чи ППП певної секторальної спрямованості;

5) розвиток ППП у інноваційній сфері;

6) нестійка динаміка інвестицій у проєкти ППП за їх обсягами, чи територіальним спрямуванням тощо.

Підводячи підсумки, звернемо увагу, що механізми ППП отримали широке розповсюдження в зарубіжних країнах і стали ефективним інструментом для вирішення місцевих і загальнодержавних проблем соціально-економічного розвитку.

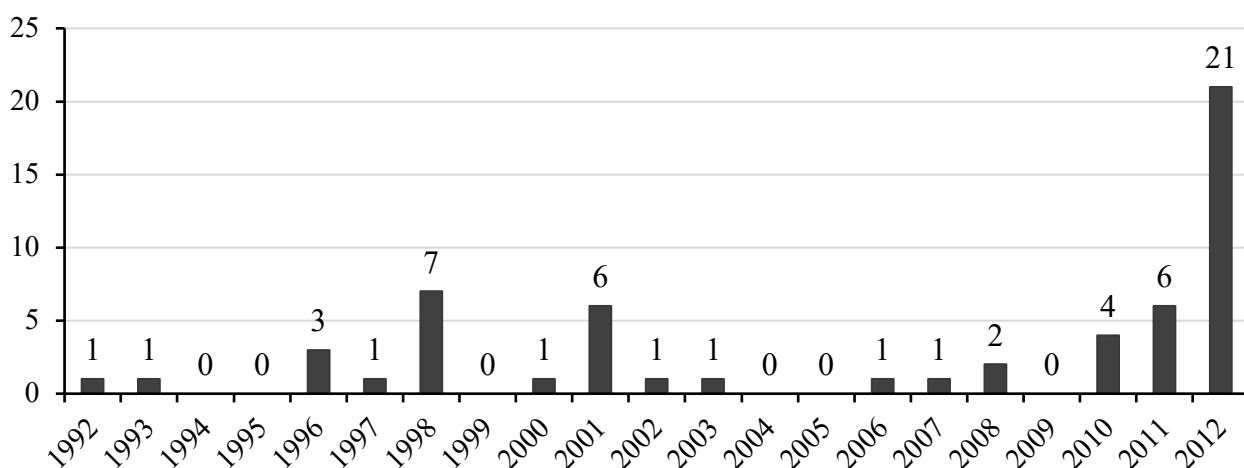
2.2. Аналіз стану здійснення публічно-приватного партнерства в Україні

Щодо України, то розвиток механізмів ППП розпочався в державі значно пізніше, ніж у світі. Та на початках у 1991–2020 роках паралельно із становленням бізнес-сектору відбувався процес становлення і державно-приватного партнерства.

1991–2012 роки в Україні характеризувались відсутністю:

- політики публічно-приватного партнерства;
- бізнес-сектору, спроможного генерувати приватних партнерів і тим самим долучатись до ППП;
- законодавства у відповідній сфері;
- регуляторного механізму за напрямом ППП тощо.

Впродовж 1991–2012 років відбувалось фрагментарне започаткування і становлення українського бізнес середовища, а також і ППП. За ці роки в Україні було загалом розпочато лише 58 проєктів ППП (рис. 2.2), із яких 2 проєкти було припинено.

■ Динаміка кількості укладених договорів ППП у 1992–2012 роках

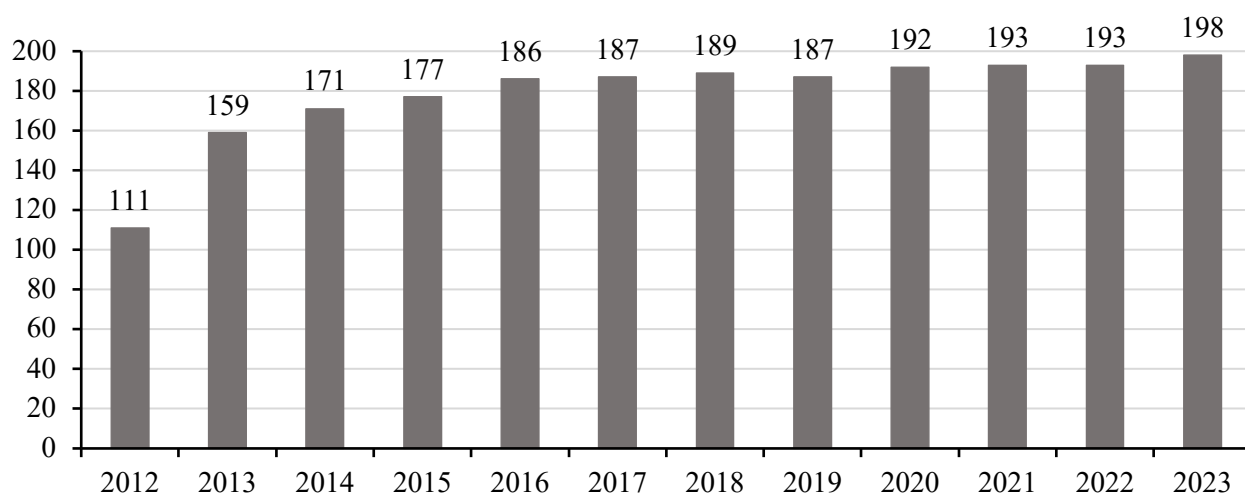
Рисунок 2.2. Динаміка кількості договорів ППП у 1991–2012 роках

Відповідно до даних Світового банку у 1992–2017 роках в Україні було реалізовано 74 договори ППП у сферах [69]:

- енергетики (46 договорів ППП);
- зв'язку (14 договорів ППП);
- транспорту (2 договори ППП).

Із формуванням нормативно-правової бази, у вітчизняних приватних суб'єктів господарювання зростає й зацікавленість до моделей і сучасних форм співпраці з державою. Так, впродовж останнього десятиліття у 2013–2023 роках

спостерігається поступове нарощування реалізації договорів ППП (рис. 2.3).

■ Динаміка чисельності договорів ДПП у 2012–2024 роках (на кінець року)

Рисунок 2.3. Динаміка кількості договорів ППП
у 2012–2023 роках [18, с. 89; 75]

Так, зокрема, за даними Міністерства економіки України упродовж 2013–2018 років відбулось збільшення чисельності укладених договорів ППП, зокрема: у 2013 році – на 48 договорів ППП (+43,24%); у 2014 році – на 12 договорів ППП (+7,55%); у 2015 році – на 6 договорів ППП (+3,51%); у 2016 році – на 9 договорів ППП (+5,08%); у 2017 році – на 1 договір ППП (+0,54%); у 2018 році – на 2 договори ППП (+1,07%).

У 2019 році їх чисельність зменшилась на 2 договори ППП (-1,06%).

На кінець 2020–2022 років кількість ППП практично не змінювалась і становила 192–193. На кінець 2023 року їх кількість підвищилась на 5 договорів ППП і склала 198.

Проте, варто наголосити на такому негативному моменті – значна частка договорів ППП не реалізовувалась на практиці, або ж були призупинені (табл. 2.7, табл. 2.8).

Таблиця 2.7. – Аналіз чисельності договорів ППП, що реалізовувались і не реалізовувались у 2019–2023 роках

Показники	Кількість договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)					Зміна кількості договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)				Темпи приросту, %				Частка договорів ППП, % щодо їх загальної чисельності				
	2020	2021	2022	2023	2024	2021 р./ 2020 р.	2022 р./ 2021 р.	2023 р./ 2022 р.	2024 р./ 2023 р.	2021 р./ 2020 р.	2022 р./ 2021 р.	2023 р./ 2022 р.	2024 р./ 2023 р.	2020	2021	2022	2023	2024
Договори ППП, які реалізуються	52	39	31	18	22	-13	-8	-13	4	-25,00	-20,51	-41,94	22,22	27,81	20,31	16,06	9,33	11,11
Договори ППП, які не реалізуються	135	153	162	162	166	18	9	0	4	13,33	5,88	0	2,47	72,19	79,69	83,94	83,94	83,84
Призупинені договори ППП через збройну агресію росії	-	-	-	13	10	-	-	13	-3	-	-	-	-23,08	-	-	-	6,74	5,05
Разом	187	192	193	193	198	5	1	0	5	2,67	0,52	0,00	2,59	100	100	100	100	100

Таблиця 2.8. – Аналіз причин, з яких договори ППП не реалізовувались у 2019–2023 роках

Причини не реалізації договорів ППП	Кількість договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)					Зміна кількості договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)				Темпи приросту, %				Частка договорів ППП, % щодо загальної чисельності нереалізовуваних договорів ППП				
	2020	2021	2022	2023	2024	2021 р./ 2020 р.	2022 р./ 2021 р.	2023 р./ 2022 р.	2024 р./ 2023 р.	2021 р./ 2020 р.	2022 р./ 2021 р.	2023 р./ 2022 р.	2024 р./ 2023 р.	2020	2021	2022	2023	2024
Договори ППП не виконуються	113	118	119	116	115	5	1	-3	-1	4,42	0,85	-2,52	-0,86	83,70	77,12	73,46	66,29	65,34
Розірвані договори ППП	18	35	43	46	51	17	8	3	5	94,44	22,86	6,98	10,87	13,33	22,88	26,54	26,29	28,98
Термін дії закінчився	4					-4	0	0	0	-100				2,96				
Призупинені через збройну агресію росії	-	-	-	13	10	-	-	13	-3	-	-	-	-23,08	-	-	-	7,43	5,68
Разом	135	153	162	175	176	5	1	0	5	2,67	0,52	0,00	2,59	100	100	100	100	100

Проводячи порівняння із довоєнним періодом, дані були такими (рис. 2.4) [75]:

– на 01.01.2020 року було укладено – 187 договорів ППП, з яких реалізовувались 52 договори, тобто 27,81% від їх загальної кількості;

– на 01.01.2021 року було укладено – 192 договори ППП, з яких реалізовувались 39 договорів, тобто 20,31% від їх загальної кількості;

– на 01.01.2022 року було укладено – 193 договори ППП, з яких реалізовувались 31 договори, тобто 16,06% від їх загальної кількості.

Рисунок 2.4. Динаміка кількості реалізовуваних і нереалізованих договорів ППП станом на початок 2020–2024 років (на основі даних [75; 76; 77])

У час війни ситуація ще погіршилась і, зокрема, дані були такими:

– на 01.01.2023 року було укладено – 193 договорів ППП, з яких реалізовувались 18 договорів, тобто 9,33% від їх загальної кількості;

– на 01.01.2024 року було укладено – 198 договорів ППП, з яких реалізовувались 22 договори, тобто 11,11% від їх загальної кількості.

Для наочного порівняння, динаміка кількості нереалізованих договорів

ППП за останні п'ять років представлена на рисунку 2.5, а їх структура за цією ознакою – на рисунку 2.6.

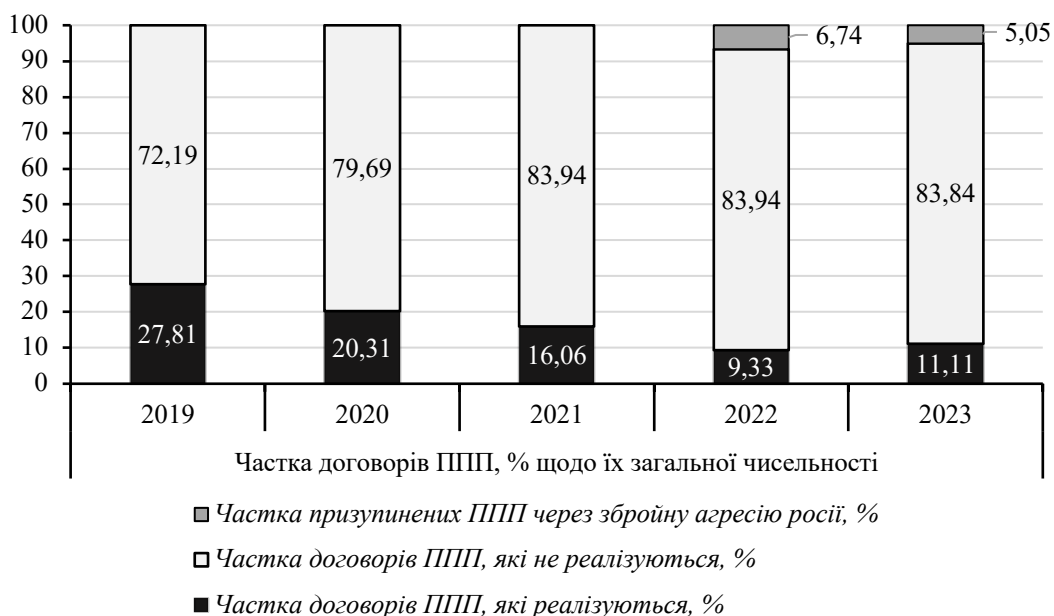

Рисунок 2.5. Динаміка часток реалізовуваних і нереалізованих договорів ППП станом на початок 2020–2024 років (на основі даних [75; 76; 77])

Рисунок 2.6. Аналіз причин, з яких не реалізовувались договори ППП станом на початок 2020–2024 років (на основі даних [75; 76; 77])

Вказане свідчить про масштабну кризу у сфері реалізації договорів ППП.

Основною причиною не реалізації договорів ППП було їх невиконання (див. табл. 2.7).

На жаль, у поточному 2024 році не реалізується 166 договорів ППП, зокрема, з таких причин [75] (рис. 2.7):

– 115 договорів ППП (65,34% від загальної чисельності таких договорів) – не виконується;

– 51 договір ППП (28,98% від загальної чисельності таких договорів) – розірвано, чи закінчився їх термін дії;

– 10 договір ППП (5,67% від загальної чисельності таких договорів) – призупинені у зв'язку зі збройною агресією російської федерації.

Рисунок 2.7. Структура договорів ППП, що з різних причин не реалізуються станом на 01.01.2024 року (%) (на основі даних [75])

Якщо ж поглиблено розглядати причини не виконання договорів ППП, то основними з них є [15, с. 333; 26, с. 36; 33]:

- військові дії на території України;
- нестабільність законодавчої бази і дуже швидка зміна державної політики;
- нестабільність економічної ситуації;
- низька купівельна спроможність населення;
- мінливість бізнес-середовища і погіршення його умов;
- складність введення бізнесу;

- зниження рівня фінансової спроможності та інвестиційної привабливості вітчизняних суб'єктів господарювання;

- недосконала й неефективна процедура взаємодії між державними й місцевими органами влади;

- невикористання досвіду країн ЄС щодо успішної співпраці держави та бізнесу на засадах ППП у різноманітних сферах економіки, а також і в гуманітарній сфері;

- низький рівень обізнаності представників бізнес-структур щодо переваг застосування механізмів ППП тощо.

Разом із тим, існують також і проблеми системного характеру, що обмежують розвиток ППП, а саме [26; с. 36; 33; 29, с. 67; 78, с. 49]:

- недосконале нормативне та інституціональне забезпечення;

- нестабільність законодавства щодо залучення прямих іноземних інвестицій;

- корупційні ризики та високий рівень корупції і як наслідок високі трансакційні витрати та низька активність приватних інвесторів;

- бюрократичні зволікання;

- політична складова і брак політичної волі;

- низький рівень компетентності й підготовки посадових осіб, низька їх вмотивованість щодо пошуку й роботі з приватними інвесторами задля започаткування проєктів ППП;

- непрозорість та утрудненість процедур з проведення конкурсу проєктів ДПП, а також встановлення пріоритетних сфер їх реалізації;

- складність та тривалість у часті процесу отримання дозвільних документів;

- складність практичної реалізації партнером усіх зобов'язань і гарантій, що ним надаються у проєктах ППП;

- складність ряду процедур, зокрема й процедури переоформлення права користування земельною ділянкою приватним партнером згідно до проєкту

ППП;

- коригування тарифів на послуги;
- зміни умов співпраці;
- тощо.

Акцентуємо увагу на тому факті, що серед договорів ППП переважають договори концесії (табл. 2.9). Це пояснюється наявністю сформованого достатнього досвіду використання концесії та наявністю розвинутої відповідно нормативно-правової бази [23, с. 178].

Динаміка чисельності договорів ППП за їх різними видами, що реалізувались за останні п'ять років представлена на рисунку 2.8. Як бачимо, за роками такі результати:

- концесійні договори становила понад 45% усіх договорів ППП, що реалізовувались;
- договори про спільну діяльність становила понад 15,38% усіх договорів ППП, що реалізовувались;
- інші договори становила понад 3,85% усіх договорів ППП, що реалізовувались.

Спостерігаємо, що за роками зменшилась частка концесійних договорів та при цьому підвищилась частка договорів про спільну діяльність і інших договорів.

Проаналізуємо детальніше найактуальніші дані за останній рік.

Так, в Україні згідно з офіційними даними центральних і місцевих органів виконавчої влади станом на 01.01.2024 року було укладено 198 договорів на умовах ППП. Проте, з них реалізується лише 22 договори, тобто 11,11% від укладеної чисельності договорів ППП, з яких [75]:

- 10 договорів концесійних;
- 6 договорів про спільну діяльність;
- 6 договорів – інші договори.

Таблиця 2.9. – Аналіз кількісної чисельності й динаміки різних форм договорів ППП, що реалізувались станом на початок 2020–2024 років

Форми договорів ППП	Кількість договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)					Зміна кількості договорів ППП (значення на 01 січня відповідного року)				Темпи приросту, %				Частка договорів ППП, % щодо загальної чисельності договорів, що реалізувались				
	2020	2021	2022	2023	2024	2021 р./2020 р.	2022 р./2021 р.	2023 р./2022 р.	2024 р./2023 р.	2021 р./2020 р.	2022 р./2021 р.	2023 р./2022 р.	2024 р./2023 р.	2020	2021	2022	2023	2024
Концесійні договори	34	29	22	9	10	-5	-7	-13	1	-14,71	-24,14	-59,09	11,11	65,38	74,36	70,97	50,00	45,45
Договори про спільну діяльність	16	6	5	5	6	-10	-1	0	1	-62,50	-16,67	0,00	20,00	30,77	15,38	16,13	27,78	27,27
Інші договори	2	4	4	4	6	2	0	0	2	100,00	0,00	0,00	50,00	3,85	10,26	12,90	22,22	27,27
Разом	52	39	31	18	22	-13	-8	-13	4	-25,00	-20,51	-41,94	22,22	100	100	100	100	100

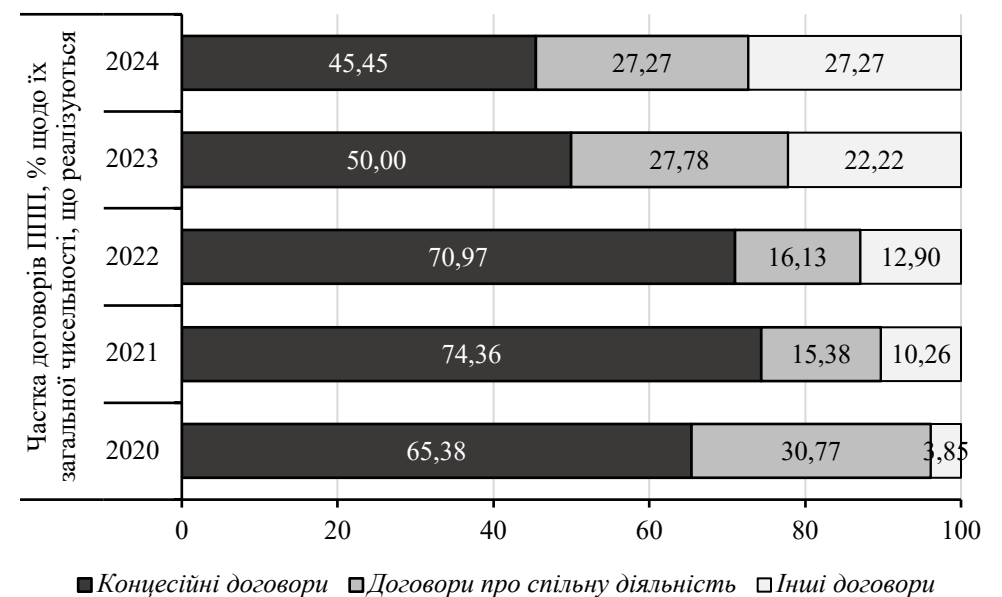
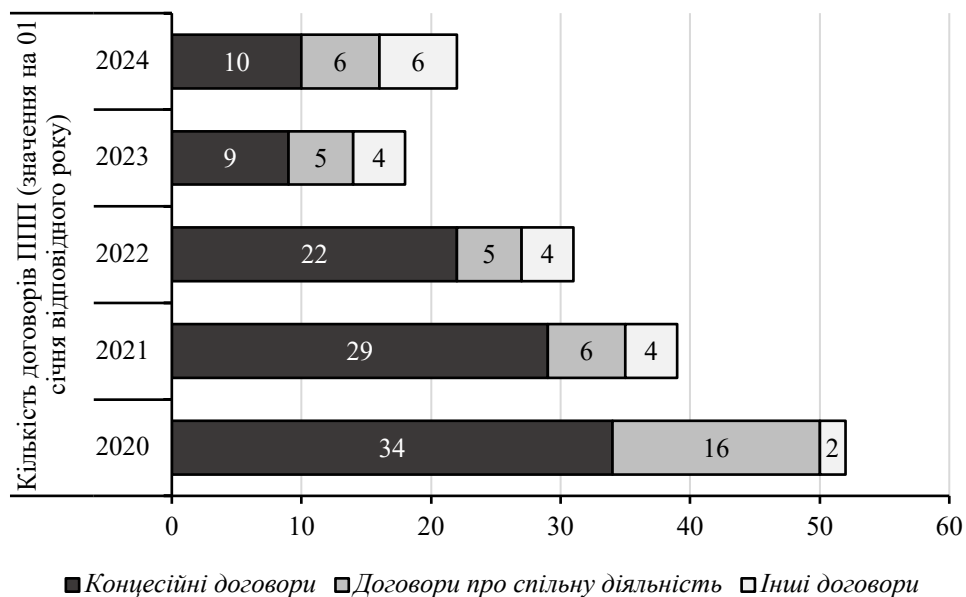

Рисунок 2.8. Динаміка різних форм договорів ППП, що реалізувались станом на початок 2020–2024 років

Якщо розглядати структуру різних форм договорів, ППП що реалізуються на сьогодні на 2024 рік, то вона наступна (рис. 2.9):

- концесійні договори – 45,45% від чисельності договорів ППП, що реалізуються;
- договори про спільну діяльність – 27,27% від чисельності договорів ППП, що реалізуються;
- інші договори – 27,27% від чисельності договорів ППП, що реалізуються.

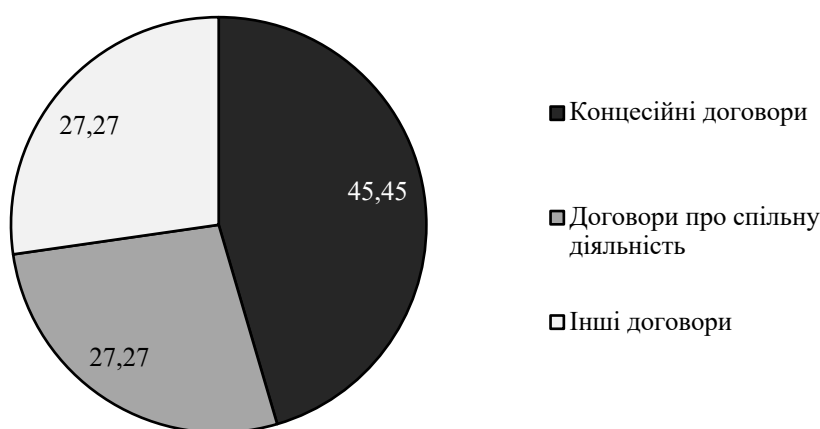

Рисунок 2.9. Частки різних форм договорів ППП, що реалізуються станом на 01.01.2024 року (%)

За останні 5-ть років в Україні спостерігаємо, що суттєва частка серед договорів ППП припадала на договори щодо (табл. 2.10, рис. 2.10):

- збирання, очищення та розподілення води (понад 20,51%);
- виробництва, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу (понад 18,18%);
- туризму, відпочинку, рекреації, культури та спорту (понад 5,13%);
- управління відходами, крім збирання і перевезення (понад 1,92%);
- охорони здоров'я (понад 3,85%).

Таблиця 2.10. – Аналіз кількісної чисельності й динаміки договорів ППП, що реалізувались за певними видами економічної діяльності станом на початок 2020–2024 років

Види економічної діяльності	Кількість договорів ППП (значення на 01 січня)					Зміна кількості договорів ППП				Темпи приросту, %				Частка договорів ППП, % щодо загальної чисельності договорів				
	2020	2021	2022	2023	2024	2021 р./2020 р.	2022 р./2021 р.	2023 р./2022 р.	2024 р./2023 р.	2021 р./2020 р.	2022 р./2021 р.	2023 р./2022 р.	2024 р./2023 р.	2020	2021	2022	2023	2024
Збір, очищення та розподілення води	21	8	7	5	8	-13	-1	-2	3	-61,90	-12,50	-28,57	60,00	40,38	20,51	23,33	27,78	36,36
Виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу	10	11	11	5	4	1	0	-6	-1	10,00	0,00	-54,55	-20,00	19,23	28,21	36,67	27,78	18,18
Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	7	2	2	2	4	-5	0	0	2	-71,43	0,00	0,00	100,00	13,46	5,13	6,67	11,11	18,18
Управління відходами, крім збирання та перевезення	1	3	4	1	2	2	1	-3	1	200,00	33,33	-75,00	100,00	1,92	7,69	13,33	5,56	9,09
Охорона здоров'я	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	3,85	5,13	6,67	11,11	9,09
Інші	11	13	4	3	2	2	-9	-1	-1	18,18	-69,23	-25,00	-33,33	21,15	33,33	13,33	16,67	9,09
Разом	52	39	30	18	22	-13	-9	-12	4	-25,00	-23,08	-40,00	22,22	100,0	100	100	100	100

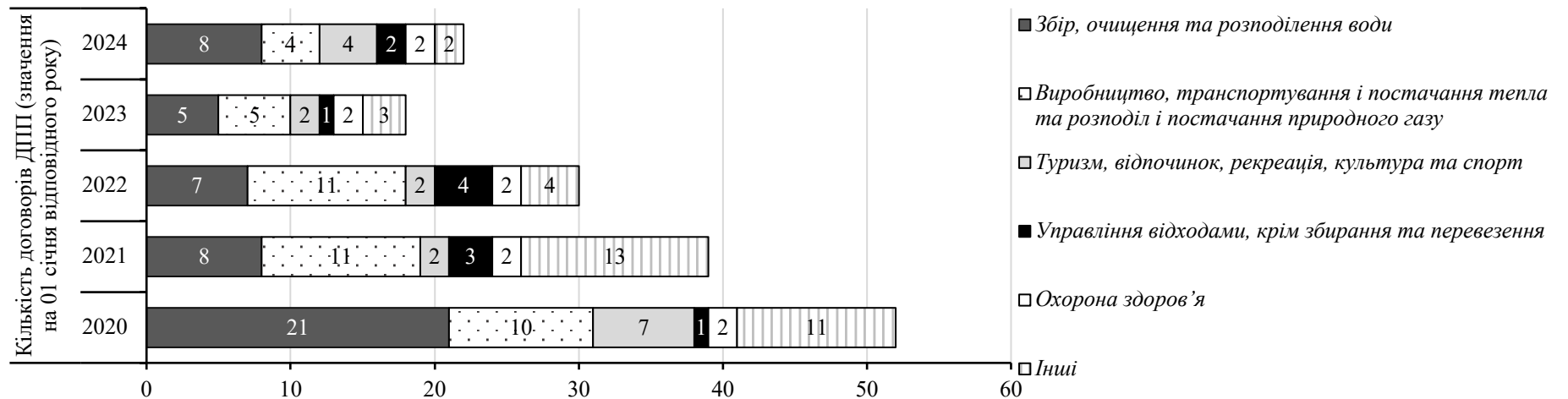

Рисунок 2.10. Динаміка секторального спрямування ППП, що реалізувались за станом на початок 2020–2024 років

Договори, укладені на умовах ППП, станом на 01.01.2024 року реалізувалися за такими видами економічної діяльності (рис. 2.11):

– збір, очищення та розподілення води – 8 договорів ППП, що становить 36,36% від загальної їх кількості;

– виробництво, транспортування і постачання тепла й розподіл і постачання природного газу – 4 договори ППП, що становить 18,18% від загальної їх кількості;

– туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт – 4 договорів ППП, що становить 18,18% від загальної їх кількості;

– управління відходами, крім збирання та перевезення – 2 договори ППП, що становить 9,09% від загальної їх кількості;

– охорона здоров'я – 2 договори ППП, що становить 9,09% від загальної їх кількості;

– інші – 2 договори ППП.

Рисунок 2.11. Чисельність договорів ППП за сферами реалізації станом на 01.01.2024 року

«У нашій країні майже немає проєктів ППП у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальна інфраструктура, стан надання послуг у яких значною мірою визначає якість життя населення. Проєкти у цих сферах

реалізуються переважно за державний кошт. Хоча зважаючи на обмежений потенціал державного та місцевих бюджетів, забезпечити наявні потреби у оновленні критичної інфраструктури без залучення приватних інвестицій нереально» [79, с. 16].

Отже, оцінюючи проаналізовані вище показники, можна зробити висновок, що до сьогодні розвиток ППП в Україні був доволі пасивним, безсистемним, поодиноким, характеризувався незначними обсягами капіталовкладень, незацікавленістю місцевих органів влади, відсутністю належної комунікації між ними і бізнес структурами.

Якщо ж говорити про ефективність роботи у цьому напрямку, то в Україні, на жаль, не було жодного успішного прикладу залучення приватних інвестицій на засадах ППП до виконання стратегічно важливих соціально-гуманітарних проєктів. Та і загалом упродовж останніх років ефективного застосування механізмів ППП відмічається тільки в поодиноких і окремих випадках, як от:

- побудова футбольних стадіонів у містах Донецьк й Харків;
- реконструкція системи тепло- та водопостачання у м. Краматорську;
- передача у концесію двох шахт у Донецькому регіоні тощо.

2.3. Аналіз стану здійснення публічно-приватного партнерства в регіонах України

Активність участі в процесах здійснення ППП регіонів України досить різна. Територіальний розподіл договорів ППП станом на початок 2020–2024 років відображено на рисунку 2.12.

Спостерігаємо, що до процесів реалізації договорів ППП впродовж останні 5-ти років були задіяні 19 регіонів України (табл. 2.11). Проте інтенсивність здійснення ППП за регіонами була різною і до того ж це не було явищем стабільним. Навіть, у м. Київ не було реалізовано жодного договору ППП.

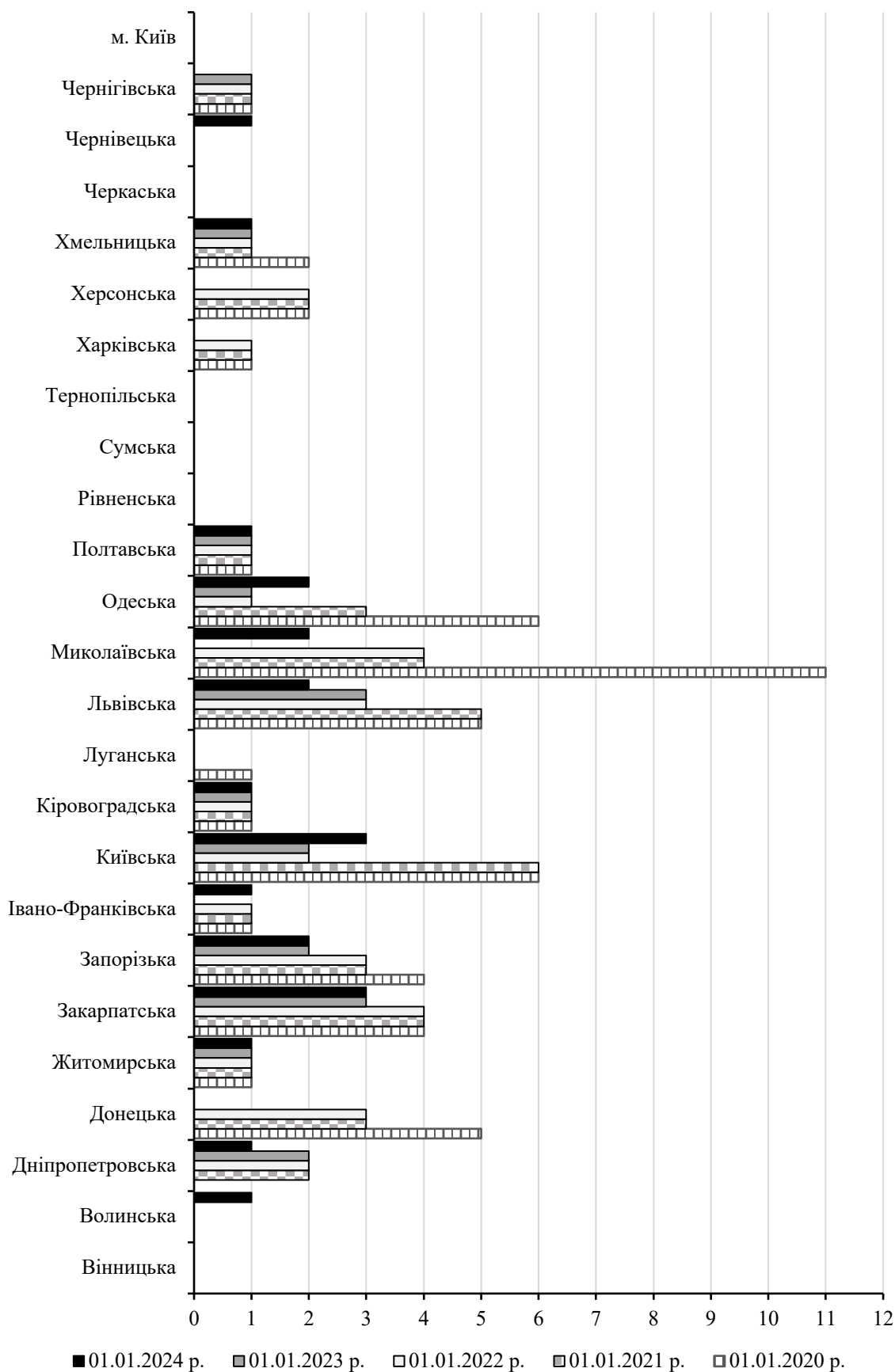

Рисунок 2.12. Територіальний розподіл договорів ППП станом на початок 2020–2024 років

Таблиця 2.11. – Аналіз розподілу договорів ППП за регіонами України
станом на початок 2020–2024 років

Регіони України	Чисельність договорів ППП, що реалізуються за регіонами України станом на початок року					Частка від загальної чисельності договорів ППП в Україні, %				
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Вінницька										
Волинська					1					4,55
Дніпропетровська		2	2	2	1		5,13	6,45	11,11	4,55
Донецька	5	3	3			9,62	7,69	9,68		
Житомирська	1	1	1	1	1	1,92	2,56	3,23	5,56	4,55
Закарпатська	4	4	4	3	3	7,69	10,26	12,90	16,67	13,64
Запорізька	4	3	3	2	2	7,69	7,69	9,68	11,11	9,09
Івано-Франківська	1	1	1		1	1,92	2,56	3,23		4,55
Київська	6	6	2	2	3	11,54	15,38	6,45	11,11	13,64
Кіровоградська	1	1	1	1	1	1,92	2,56	3,23	5,56	4,55
Луганська	1					1,92				
Львівська	5	5	3	3	2	9,62	12,82	9,68	16,67	9,09
Миколаївська	11	4	4		2	21,15	10,26	12,90		9,09
Одеська	6	3	1	1	2	11,54	7,69	3,23	5,56	9,09
Полтавська	1	1	1	1	1	1,92	2,56	3,23	5,56	4,55
Рівненська										
Сумська										
Тернопільська										
Харківська	1	1	1			1,92	2,56	3,23		
Херсонська	2	2	2			3,85	5,13	6,45		
Хмельницька	2	1	1	1	1	3,85	2,56	3,23	5,56	4,55
Черкаська										
Чернівецька					1					4,55
Чернігівська	1	1	1	1		1,92	2,56	3,23	5,56	
м. Київ										
Разом	52	39	31	18	22	100	100	100	100	100

Також зовсім не долучались до цих процесів такі регіони України: Вінницька обл.; Рівненська обл.; Сумська обл.; Тернопільська обл.; Черкаська обл.

Так, спостерігаємо, що у п'ятірку регіонів-лідерів за чисельністю реалізованих договорів ППП на початок 2020 року увійшли:

– Миколаївська область (11 договорів ППП, що становило 21,15% від загальної чисельності таких договорів);

– Київська область (6 договорів ППП, що становило 11,54% від загальної чисельності таких договорів);

– Одеська область (6 договорів ППП, що становило 11,54% від загальної чисельності таких договорів);

– Львівська область (5 договорів ППП, що становило 9,63% від загальної чисельності таких договорів);

– Донецька область (5 договорів, що становило 9,62% від загальної чисельності таких договорів).

Так, і станом на початок 2024 року не усі регіони України були задіяні до процесів реалізації договорів ППП. За даними Міністерства економіки України, на 01.01.2024 року лише у 14 регіонах України реалізовувались договори ППП.

Кількість договорів, укладених на умовах ППП, які реалізувались за регіонами України станом на 01.01.2024 року відображено на рисунку 2.13.

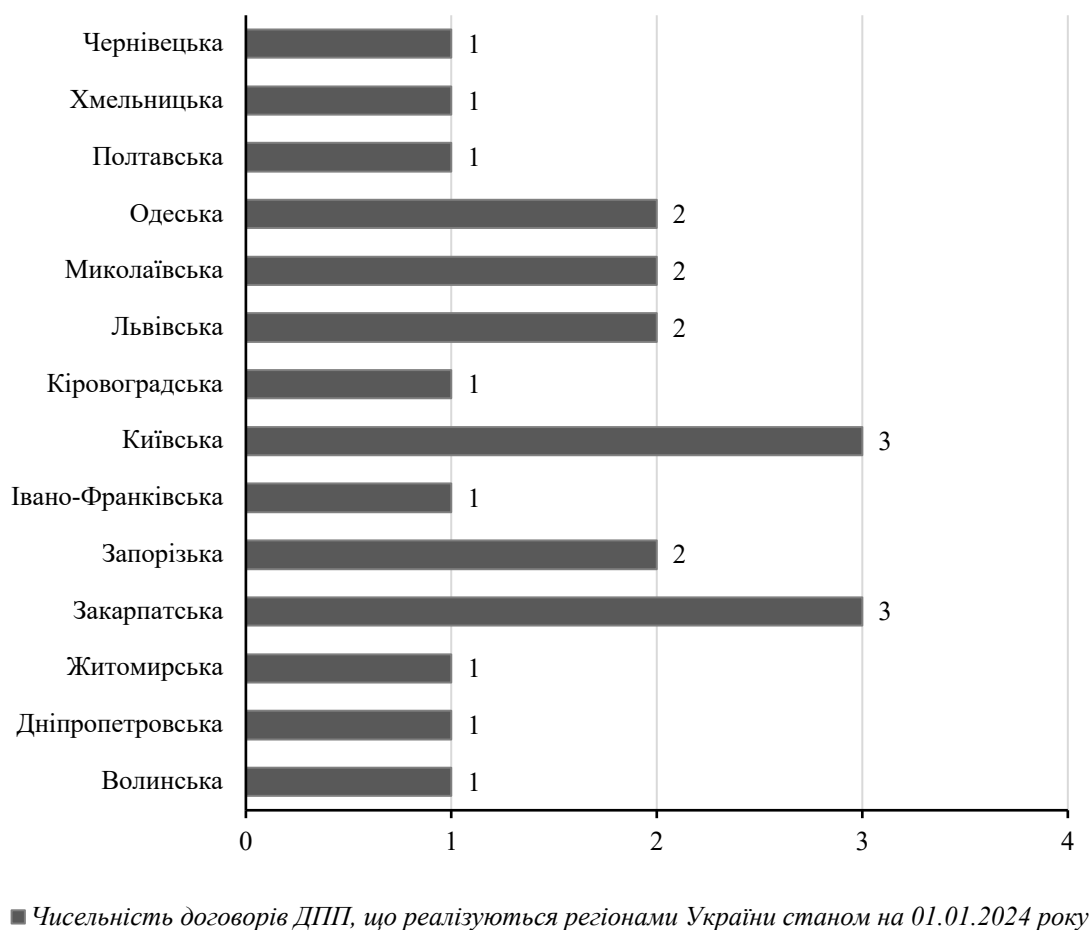

Рисунок 2.13. Чисельність договорів ППП, що реалізуються регіонами України станом на 01.01.2024 року

На початок 2024 року найбільша чисельність договорів ППП, що було реалізовано за регіонами України становила всього 3 таких договори і це

спостерігалось за такими регіонами як:

– Закарпатська область (3 договори ППП, що становило 13,64% від загальної чисельності таких договорів);

– Київська область (3 договори ППП, що становило 13,64% від загальної чисельності таких договорів).

По два договори ППП на початку 2024 року реалізовували такі регіони: Запорізька область; Львівська область; Миколаївська область; Одеська область.

Інші регіони України, залучені до процесів реалізації ППП, на початку 2024 року виконували по одному договору ППП.

Аналіз галузевої локації договорів ППП, що реалізовувались за регіонами України станом на 01.01.2020 року, проведено у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12. – Аналіз чисельність договорів ППП за видами економічної діяльності, що реалізовувались за регіонами України станом на 01.01.2020 року

Види економічної діяльності	Чисельність договорів ДПП, що реалізуються	% договорів ДПП, що реалізуються	Регіони реалізації договорів ДПП	Чисельність реалізовуваних ДПП в регіоні	Частка реалізовуваних договорів ППП в регіоні за видом економічної діяльності
1	2	3	4	5	6
1. Виробництво і транспортування природного газу	8	15,38	Чернігівська	1	12,50
			Львівська	1	12,50
			Житомирська	1	12,50
			Донецька	2	25,00
			Закарпатська	3	37,50
2. Збір, очищення та розподілення води	21	40,38	Полтавська	1	4,76
			Миколаївська	10	47,62
			Львівська	1	4,76
			Луганська	1	4,76
			Київська	4	19,05
			Закарпатська	1	4,76
Запорізька	3	14,29			
3. Управління відходами	1	1,92	Донецька	1	100
4. Охорона здоров'я	2	3,85	Львівська	1	50
			Київська	1	50
5. Туризм	3	5,77	Львівська	2	66,67
			Кіровоградська	1	33,33
6. Виробництво електричної енергії	3	5,77	Миколаївська	1	33,33
			Харківська	1	33,33
			Херсонська	1	33,33
7. Інфраструктура	7	13,46	Івано-Франківська	1	14,29
			Одеська	5	71,43
			Херсонська	1	14,29
8. Пошук та розвідка корисних копалин	1	1,92	Донецька	1	100

Продовження таблиці 2.12

1	2	3	4	5	6
9. Інші	6	11,54	Донецька	1	16,67
			Київська	1	16,67
			Запорізька	1	16,67
			Хмельницька	2	33,33
			Одеська	1	16,67
Всього	52	100	-	52	100

Аналіз галузевої локації (за видами економічної діяльності) реалізовуваних договорів ППП за регіонами України станом на 01.01.2024 року проведено у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13. – Аналіз чисельність реалізовуваних договорів ППП за видами економічної діяльності у розрізі регіонів України станом на 01.01.2024 року

Види економічної діяльності	Чисельність договорів ППП, що реалізуються	% договорів ППП, що реалізуються	Регіони реалізації договорів ППП	Чисельність реалізовуваних договорів ППП в регіоні	Частка реалізовуваних договорів ППП в регіоні за видом економічної діяльності
1. Виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу	4	18,18	Житомирська	1	25
			Закарпатська	2	50
			Чернігівська	1	25
2. Збір, очищення та розподілення води	8	36,36	Дніпропетровська	1	12,5
			Закарпатська	1	12,5
			Запорізька	1	12,5
			Київська	1	12,5
			Львівська	2	25
Миколаївська	2	25			
3. Управління відходами, крім збирання та перевезення	2	9,09	Одеська	1	50
			Полтавська	1	50
4. Охорона здоров'я	2	9,09	Київська	2	100
5. Туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт	4	18,18	Волинська	1	25
			Івано-Франківська	1	25
			Кіровоградська	1	25
			Одеська	1	25
6. Інші	2	9,09	Запорізька	1	50
			Хмельницька	1	50
Всього	22	100	-	22	100

Отже, у регіонах України ефективність використання механізму ППП досить низька.

РОЗДІЛ 3

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

3.1. Шляхи розв'язання ключових проблем реалізації проєктів публічно-приватного партнерства в Україні

В подальшій перспективі у післявоєнний період Україна зіткнеться із реальною потребою переходу до забезпечення соціально-економічного розвитку за принципами безпечності, екологічності, стійкості, енергозбереження на усіх етапах і, зокрема, на етапах проєктування і створення об'єктів інфраструктурного забезпечення, будівництва житла, модернізації виробничого та соціально-культурного секторів. Такі підходи своєю чергою вимагатимуть трансформування приватного сектору у напрямі його інноваційно-технологічного ускладнення, а також вимагатимуть формування відповідного рівня людського капіталу.

Очевидно, що період відновлення й відбудови України потребуватиме значних ресурсів, щоб цілеспрямовано посилити управлінську спроможність держави щодо збереження її виробничих потужностей, надання суспільно важливих і якісних послуг, підтримки можливостей і належного рівня життя людей.

За таких умов ще більшою мірою актуалізується потреба розвитку й активізації механізмів ППП.

Угоди про реалізацію проєктів ППП, як ми з'ясували у розділі 1, дозволять розподілити ризики й частину з них покласти на приватного партнера, що дозволить державі зосереджуватися на інших процесах. Також, враховуючи високий ступінь невизначеності щодо можливостей залучення зовнішнього

фінансування, застосування інструментарію ППП дозволить зменшити ризики та дозволить стимулювати надходження приватних інвестицій.

Огляд процесів відбудови Японії, Афганістану, Косово, Іраку та інших країн дозволяють встановити їх численні успіхи та невдачі, а також визначити більш раціональні напрями та інструменти повоєнної їх відбудови. З таких прикладів можна дійти висновків щодо основних засад управління відновленням України, а саме:

- створення центральної інституції з управління;
- забезпечення розвитку людського капіталу;
- тісне співробітництво бізнесу та влади;
- реалізація проєктів з використанням багаторівневого підходу тощо.

Розробляючи напрями розвитку ППП в Україні, необхідно орієнтуватись на вузькі місця даного механізму. Так, аналізу стану здійснення ППП в Україні, проведений у розділі 2, дозволив виявити такі проблеми, що потребують першочергового розв'язання:

- 1) неналежність законодавчої бази;
- 2) суперечливість правових умов реалізації проєктів ППП;
- 3) фінансова обмеженість бізнесу;
- 4) недоступність і висока вартість кредитних ресурсів;
- 5) корупція тощо.

Такі проблеми повинні вирішуватись системно й комплексно. Шляхи їх вирішення згруповано й наведено у таблиці 3.1. Врахування й зосередження на таких шляхах під час розробки заходів із активізації ППП та забезпечення його розвитку робить їх ще більш дієвими й доцільними.

Таблиця 3.1. – Шляхи розв’язання ключових проблем реалізації проєктів ППП в Україні (на основі [62])

Ключові проблеми, що на заваді розвитку ППП	Напрями розв’язку проблем
1. Відсутність належно сформованого державного партнера	Спрощення й регламентування у часі процедури погодження проєктів Кабінетом Міністрів України.
	Ліквідація політичних ризиків під час реалізації проєктів.
	Забезпечення високої кваліфікації і професіоналізму державних службовців щодо супроводу проєктів ППП.
	Співпраця з міжнародними організаціями та експертами у напрямі отримання консультативної підтримки та передачі знань.
	Формування зацікавленості органів влади у реалізації ППП.
2. Недостатньо ефективні й місцями суперечливі правові умови реалізації проєктів ДПП	Розробка детальних законів та підзаконних актів, що врегульовують усі аспекти ППП, від підготовки проєкту ППП до його практичного впровадження і завершення.
	Законодавче закріплення гарантій незмінності договірних умов.
	Визначення чіткої відповідальності обох сторін договірних відносин.
	Уніфікація і спрощення процедур проведення конкурсів й укладання договорів ППП.
	Запровадження чіткого й прозорого механізму визначення розміру концесійних платежів, масштабів і параметрів операційної діяльності на всіх етапах реалізації і оцінки ефективності проєктів.
3. Недоступність кредитних ресурсів і їх висока вартість	Формування сприятливих умов для ефективного функціонування інвестиційних фінансових інституцій.
4. Фінансова обмеженість бізнесових структур, брак їх власних фінансових ресурсів	Розробка і державна підтримка реалізації цільових банківських кредитних програм для здійснення ППП.
	Створення і розширення можливостей щодо залучення коштів міжнародної технічної допомоги та грантового фінансування.
	Стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій на основі узгодження і стабілізації податкової і інвестиційної політик, ліквідації корупційних ризиків, забезпечення практичної реалізації принципу верховенства права, зокрема щодо захисту прав власності).
	Залучення фінансових ресурсів міжнародних організацій.
5. Корупція	Забезпечення максимальної прозорості та відкритості всіх етапів реалізації проєктів ППП.
	Проведення незалежної антикорупційної експертизи всіх проєктів ППП.
	Введення жорсткої відповідальності за корупційні дії.

3.2. Напрями та заходи активізації публічно-приватного партнерства в Україні

Хоча і активізації публічно-приватного партнерства є визнаним у світі ефективним інструментом для залучення інвестицій, дієвим засобом модернізації інфраструктури й методом підвищення якості послуг, що надаються громадянам, проте, на жаль, в Україні його розвиток стикається з низкою викликів та відбувається доволі хаотично. Тому варто комплексно підійти до питання активізації ППП в Україні (рис. 3.1).

З нашої точки зору, задля активізації публічно-приватного партнерства першочергово необхідно здійснити систему заходів на різних рівнях:

1) на державному рівні:

1.1) удосконалити нормативно-правову базу щодо ППП та тим самим створити сприятливе законодавче та регуляторне середовище шляхом зосередження на таких ключових напрямках:

- усуненні суперечностей та неточностей у чинному законодавстві та внесенні відповідних змін до Закону України «Про державно-приватне партнерство»;
- систематизації та спрощенні процедур ППП;
- зменшенні й оптимізації кількості погоджувальних процедур на етапі укладання договорів ППП;
- передбаченні можливості надання приватному партнеру пільг у випадку укладання і реалізації стратегічно важливого договору;
- посиленні санкцій за невиконання зобов'язань, визначених договором ППП;
- запровадженні механізму компенсації збитків обом і державному, і приватному партнерам, що можуть виникнути в результаті одностороннього розірвання договору ППП;

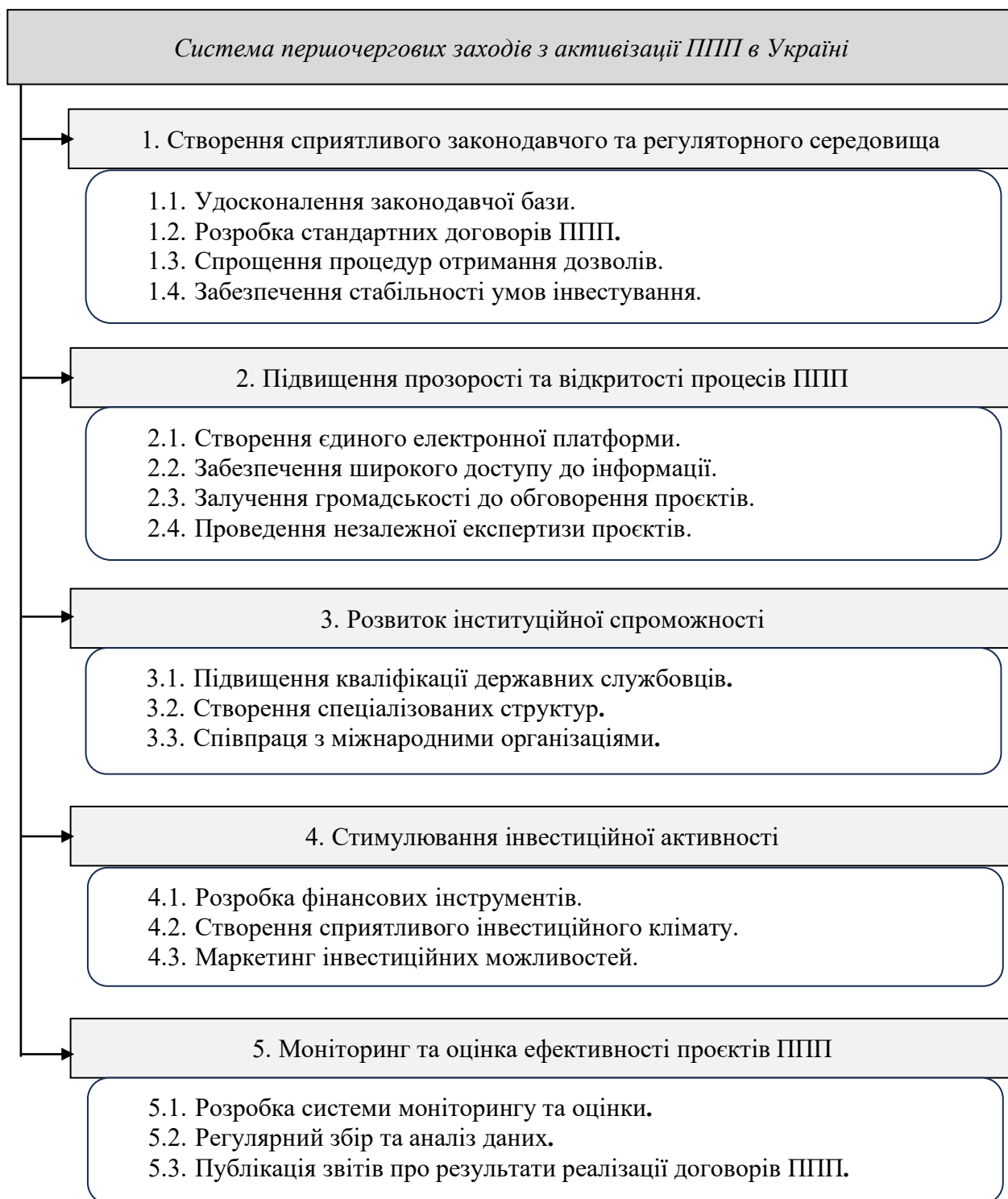

Рисунок 3.1. Система заходів активізації публічно-приватного партнерства

— передбаченні можливості заміни приватного партнера у разі невиконання ним чи неналежного виконання визначених у договорі

ППП зобов'язань без необхідності повторного проведення нового конкурсу;

1.2) розробити стандартні типові договори для різних форм ППП, що дозволить зменшити витрати часу та фінансові на підготовку проектів ППП та підвищить їх прозорість;

1.3) спростити процедуру отримання дозволів шляхом:

- мінімізації адміністративних бар'єрів;
- скорочення термінів розгляду дозвільних документів;

1.4) забезпечити стабільні умови інвестування, зокрема, шляхом гарантування інвесторам захисту їх прав та інвестицій упродовж усього терміну дії договору ППП;

1.5) розробити стимули розвитку ППП та інструментарій стимулювання інвестиційної активності, зосередившись на таких ключових напрямках:

- розробці відповідних стимулюючих фінансових інструментів, а саме – запровадження системи державних гарантій, субсидій та інших стимулів для інвесторів як потенційних приватних партнерів;
- формуванні сприятливого інвестиційного клімату шляхом забезпечення стабільної макроекономічної ситуації, зменшення податкового навантаження, спрощення митних процедур, тощо;
- маркетингу інвестиційних можливостей через активну промоцію України як привабливої країни для інвестицій у проекти ППП;

1.6) підвищити прозорість та відкритість процесів ППП через реалізацію комплексу таких заходів:

- створення єдиного електронного простору (майданчика): Розробка онлайн-платформи для публікації інформації про проекти ППП, проведення конкурсів та моніторингу їхньої реалізації;
- залучення громадськості до обговорення проектів, визначення соціально важливих проблем, до вирішення яких варто залучити

- приватний капітал. Реалізація такого заходу повинна відбуватись шляхом організації громадських слухань і консультацій із питань ППП;
- залучення громадськості та представників засобів масової інформації до розробки проєктів ППП;
  - забезпечення широкого доступу до інформації щодо ППП, зокрема висвітлення й публікація даних про проєкти ППП на офіційних веб-сайтах державних органів;
  - проведення незалежної експертизи проєктів ППП і тим самим забезпечення об'єктивної оцінки їх ефективності та доцільності реалізації;

1.7) провести широку інформаційну кампанію серед представників бізнесу спрямовану та їх поінформування про переваги ППП і тим самим формування позитивного іміджу держави як надійного та сумлінного партнера;

1.8) організувати моніторинг та оцінку ефективності проєктів ППП на основі:

- розробки системи моніторингу та методики оцінки із встановленням чітких критеріїв ефективності проєктів ППП;
- регулярного, повного й своєчасного збору й аналізу інформації про хід реалізації проєктів ППП та їх результати;
- опублікування звітів про проміжні й кінцеві результати реалізації проєктів ППП задля інформування громадськості про ефективність використання державних фінансових ресурсів й коштів інвестора, а також досягнення поставлених цілей;

1.9) забезпечити розвиток інституційної спроможності на основі реалізації такої системи заходів:

- створення спеціалізованих структур, наприклад, формування державних агентств чи департаментів, відповідальних за розвиток ППП;

- підвищення кваліфікації державних службовців, що займаються питаннями ППП, на основі організації й проведення для них відповідних тренінгів та семінарів;
- співпраця з міжнародними організаціями: Залучення досвіду та експертизи міжнародних партнерів для розробки та реалізації проєктів ППП;

2) на рівні регіону:

2.1) посилити роботу у напрямі популяризації механізму ППП у регіонах України;

2.2) розробити й реалізувати заходи щодо мотивування та підвищення кваліфікації працівників місцевих органів виконавчої влади та працівників органів місцевого самоврядування, котрі займаються реалізацією проєктів ППП;

2.3) інші.

Комплексна реалізація розглянутих вище напрямів дозволить залучити Україні додаткові інвестиції, модернізувати інфраструктуру та підвищити якість життя громадян.

Окрім того активізація ППП в Україні повинна відбуватись із урахуванням пріоритетних і перспективних напрямів використання такого механізму. На сьогодні з урахуванням сучасних викликів і можливостей пріоритетними напрямами ППП в Україні є:

1) інфраструктура:

1.1) транспорт:

– будівництво нових та реконструкція старих автомобільних доріг, мостів «Згідно з даними Державної служби автомобільних доріг України, понад 90% українських доріг потребують ремонту, а для задоволення потреб української економіки найближчим часом потрібно збудувати ще понад 4,5 тис. км нових доріг (орієнтовна вартість таких робіт – понад 200 млрд грн, що значно перевищує можливості державного бюджету)» [80];

– будівництво та модернізація аеропортів, залізниць, метрополітенів;

1.2) енергетика – розбудова й модернізація електростанцій, теплових мереж і систем альтернативної енергетики;

1.3) водопостачання та водовідведення – реконструкція та будівництво нових систем водопостачання і водовідведення, очисних споруд;

1.4) комунальні послуги:

– управління і забезпечення розвитку систем збору й утилізації твердих побутових відходів;

– забезпечення належного функціонування вуличного освітлення тощо;

2) соціальна сфера:

2.1) охорона здоров'я:

– будівництво та облаштування медичних закладів;

– запровадження нових технологій у сфері охорони здоров'я;

2.2) житлове будівництво:

– будівництво доступного житла для молодих сімей, ветеранів та інших категорій населення;

– розбудова і модернізація об'єктів сфери ЖКГ, у тому числі підвищення енергоефективності будівель, впровадження нових енергоощадних й очисних технологій, поліпшення якості питної води тощо;

2.3) освіта:

– будівництво та модернізація шкіл, університетів, професійно-технічних училищ;

– реалізація спільних проєктів у гуманітарній сфері (освіта, наука, рекреація);

3) цифрова трансформація:

3.1) інформаційні технології:

– розробка та поширення у практичній діяльності електронних послуг;

– створення цифрових платформ для взаємодії держави й бізнесу;

3.2) цифрова інфраструктура – будівництво й модернізація телекомунікаційних мереж і центрів обробки даних;

4) *екологічна сфера:*

4.1) поновлювані джерела енергії – впровадження сучасних технологій виробництва електроенергії із використанням сонячної, вітрової та інших видів альтернативної енергії;

4.2) охорона довкілля:

- очищення водойм;
- рекультивація земель;
- збереження біорізноманіття тощо.

4.3) «геологічна розвідка родовищ та видобуток корисних копалин. В Україні традиційно актуальною залишається проблема видобутку власного природного газу, що дасть змогу суттєво знизити залежність національної економіки від імпорту енергоносіїв» [15, с. 333].

Розглядаючи питання активізації ППП, сфокусуємось і на факторах його успішної реалізації, серед яких:

1) формування сприятливого інвестиційного клімату, що можна досягнути шляхом:

- забезпечення правової захищеності інвестицій.
- спрощення процедур отримання дозволів;
- зменшення адміністративних бар'єрів;

2) підвищення прозорості та відкритості процесів ППП, передусім, на основі:

- залучення громадськості до обговорення;
- публікації інформації про проекти ППП;

3) розвитку інституційної спроможності на основі:

- створення спеціалізованих структур для управління проектами ППП;
- підвищення кваліфікації державних службовців;

4) залучення міжнародної технічної допомоги через налагодження тісної співпраці з міжнародними фінансовими інституціями й урядами інших держав;

5) розробки й імплементації ефективних механізмів управління ризиками на основі:

- ідентифікації та оцінки потенційних ризиків;
- реалізації заходів щодо їх мінімізації.

Отже, активізація публічно-приватного партнерства в Україні вимагає застосування комплексно-системного підходу, який одночасно передбачає удосконалення законодавства, розвиток інституційної спроможності, підвищення прозорості, стимулювання інвестицій та ефективний моніторинг процесів ППП.

3.3. Фінансові інструменти стимулювання інвестицій у проєкти публічно-приватного партнерства

Як уже неодноразово зазначалось, для успішної реалізації проєктів ППП в країні, необхідно сформувати належне інвестиційне середовище та сприятливі умови для інвесторів. Одним із найбільш дієвих й визначальних елементів такого середовища є наявність різноманітних фінансових інструментів, які б стимулювали інвестиційну активність за напрямом ППП.

Розгляд та дослідження думок фахівців з даного приводу, дозволяє означити такі основні фінансові інструменти для стимулювання інвестицій у проєкти ППП в Україні (рис. 3.2):

1) державні гарантії:

1.1) гарантування повернення інвестицій (держава бере на себе зобов'язання повернути приватному партнеру – інвестору частину або повну суму інвестицій у випадку невиконання проєктом своїх зобов'язань);

1.2) гарантування доходу (держава гарантує інвестору отримання певного рівня доходу від проєкту);

2) податкові пільги:

Рисунок 3.2. Система фінансових інструментів стимулювання інвестицій у проекти ППП в Україні

2.1) звільнення приватного партнера від податків на прибуток (надання інвестору пільг щодо сплати податку на прибуток на певний період реалізації проекту ППП);

2.2) зменшення ставки податку на прибуток (застосування на практиці зниженої ставки податку на прибуток для проєктів ППП);

2.3) відшкодування ПДВ (повернення такого податку, сплаченого інвестором під час реалізації проєкту);

3) *прямі бюджетні інвестиції*:

3.1) капітальні вкладення (держава фінансує будівництво та облаштування об'єктів інфраструктури, що є базовими для проєкту ППП);

3.2) поточні витрати (держава бере на себе частину поточних витрат проєкту, наприклад, оплату комунальних послуг, чи зарплату персоналу);

4) *фінансові стимули для місцевих бюджетів*:

4.1) субвенції (надання субвенцій місцевим бюджетам для співфінансування проєктів ППП);

4.2) перерозподіл податкових надходжень (перерозподіл частини податкових надходжень від проєкту ППП до місцевого бюджету);

5) *спеціальні фонди підтримки ППП* (створення таких фондів для фінансування проєктів ППП, а їх наповнення слід здійснювати за рахунок державних коштів, міжнародних кредитів та / чи інших джерел);

6) *інструменти ринку капіталу*:

6.1) іпотечне кредитування (його використання для фінансування житлових проєктів ППП);

6.2) випуск облігацій (залучення коштів інвесторів через випуск облігацій, забезпечених активами проєкту ППП).

Вибір конкретного й ефективного фінансового інструменту для проєкту ППП залежить від багатьох факторів. Серед основних факторів, що впливають на вибір фінансового інструменту стимулювання інвестицій у ППП, виокремлюються:

– сектор економіки (кожен із секторів економіки, чи то інфраструктура, енергетика, охорона здоров'я, освіта тощо характеризується різними рівнями ризиків та очікуваної прибутковості);

- тип і масштаб проєкту ППП (вибір фінансових інструментів залежить від специфіки самого проєкту, його масштабів та рівня ризиковості, а тому великі інфраструктурні проєкти потребують інших фінансових інструментів, ніж невеликі муніципальні проєкти);
- фінансові можливості держави та місцевих бюджетів (обсяги доступних фінансових ресурсів для фінансування проєктів ППП);
- інтереси інвесторів (пріоритети та очікування інвесторів щодо умов інвестування, віддачі інвестицій впливатимуть і на їх інвестиційну активність);
- рівень розвитку фінансового ринку (наявність розвинених інструментів фінансування на фінансовому ринку, доступність фінансування і можливості залучення фінансових ресурсів фінансового ринку).
- рівень ризику (чим вищий рівень ризику, тим вищими є й вимоги до інвестора і, відповідно, більш складними будуть фінансові умови);
- законодавча база (досконалість чинного законодавства України щодо ППП, наявність необхідних нормативно-правових актів, урегульованість усіх фінансових питань щодо ППП тощо).

Найбільш ефективні й оптимальні фінансові інструменти стимулювання інвестицій у проєкти ППП залежно від їх приналежності до певного сектору економіки згруповано у таблиці 3.2.

Обґрунтований вибір оптимальний і найдоречніших фінансових інструментів для конкретного проєкту ППП доволі складне завдання, що має відбуватись на основі результатів комплексного аналізування усіх факторів і з урахуванням особливостей законодавства України.

Разом із тим, ключовими факторами успішного застосування на практиці фінансових інструментів стимулювання інвестицій у проєкти ППП є забезпечення:

- прозорості та відкритості усіх процедур відбору проєктів ППП, укладання договорів та контролю за їх виконанням;

Таблиця 3.2. – Найбільш ефективні секторальні фінансові інструменти стимулювання інвестицій у проекти ППП

Сектори економіки	Фінансові інструменти стимулювання	Конкретизація
Інфраструктура	Концесія	Полягає у передачі державою права управління й експлуатації інфраструктурного об'єкта приватному партнеру на визначений термін.
	Проектні фінанси	Залучення фінансових ресурсів фінансово-кредитних установ (банків) й інвесторів під заставу майбутніх доходів проекту.
	Договори про будівництво, експлуатацію та передачу об'єкта ППП	Приватний партнер здійснює фінансування будівництва об'єкта, експлуатує його впродовж визначеного періоду, а по завершенню такого періоду передає державі.
Енергетика	Договори про купівлю-продаж електроенергії	Довгострокові контракти на продаж державному підприємству електроенергії, що вироблена приватним партнером.
	«Зелені» облігації	Випуск облігацій для фінансування екологічних проектів.
Охорона здоров'я та освіта	Соціальні облігації	Випуск облігацій задля фінансування соціальних проектів.
	Державно-приватне партнерство з управління активами	Полягає у передачі державою права на управління державними закладами охорони здоров'я або освіти приватному партнеру.
Муніципальні проекти	Партнерство з місцевими громадами	Залучення на партнерських засадах місцевих громад до фінансування та управління проектами.
	Муніципальні облігації	Випуск облігацій місцевими органами влади задля фінансування муніципальних проектів.

- ефективності системи управління ризиками шляхом своєчасної ідентифікації та оцінювання усіх можливих ризиків проекту, а також розробки заходів щодо їх мінімізації;

- налагодженої співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, що дозволить залучати фінансові ресурси міжнародних фінансових організацій та використовувати їх досвід за даним напрямком роботи;

- розвитку фінансового ринку, а саме – створення сприятливих умов для залучення довгострокових інвестицій та розвитку ринку капіталу.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі магістра дістали подальшого розвитку теоретико-методичні й практичні засади забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні. Згідно до одержаних результатів за проведеним дослідженням, вбачається можливим зробити наступні висновки теоретичного, методичного й прикладного характеру:

1. У теоретичній частині роботи проведено огляд визначень категорії «публічно-приватне партнерство», що представлені у міжнародних документах і в законодавчій базі окремих європейських країн, а також і в спеціалізованій вітчизняній науковій літературі. Це дозволило у широкому сенсі категорію «публічно-приватне партнерство» (ППП) трактувати як комплексний, системний, довгостроковий і синергетичний механізм інституційно визначеного взаємовигідного співробітництва суб'єктів державного управління та бізнес-структур, що передбачає делегування державою такому представнику бізнесу окремих функцій задля спільної реалізації суспільних і державних інтересів у процесі будівництва чи модернізації і пізніше експлуатації інфраструктурних об'єктів або ж надання послуг суспільної значимості.

У роботі встановлено мета утворення та застосування PPP та його призначення.

2. У роботі усестороннього й деталізованого охарактеризовано PPP шляхом з'ясування його елементів, специфічних ознак, функцій, типології та переваг застосування.

Встановлено, що основними й обов'язковими елементами PPP є об'єкт PPP, приватний партнер, державний партнер, кредитор та при цьому не обов'язковим елементом є радник.

Вивчено функцій PPP (регулюючу, розподільну, координуючу, стимулюючу, інноваційну, функція підтримки суспільних та функція розвитку суспільної власності).

3. У роботі особливу увагу приділено дослідженню нормативно-правовому забезпеченню публічно-приватного партнерства в Україні, що хоча й має певні недоліки та вузькі місця, проте загалом відповідає кращим міжнародним стандартам.

4. У другому розділі роботи зосереджено увагу на аналізованні стану та тенденцій розвитку публічно-приватного партнерства в Україні та світі.

Зокрема, проаналізовано світові особливості розвитку публічно-приватного партнерства у світі та виявлено певні тренди, серед яких і кількісне зростання договорів ППП, і диверсифікація ринку ППП між окремими країнами й секторами економіки, і інфраструктурне спрямування ППП, і розвиток ППП у інноваційній сфері тощо.

5. На основі проведеного аналізу стану здійснення публічно-приватного партнерства в Україні, виявлено:

- фрагментарне започаткування ППП упродовж 1991–2012 років і паралельно із цим становленням українського бізнес середовища;
- поступове нарощування чисельності реалізації договорів ППП за останні 10 років, що, зокрема станом на початок 2024 р. досягла 198 договорів ППП;
- значну частку договорів ППП (понад 72%), що не реалізовувались на практиці, або ж були призупинені;
- основну причину не реалізації договорів ППП – їх невиконання;
- переважання договорів концесії серед усієї сукупності договорів ППП, а саме – понад 45% від усіх договорів ППП, що реалізовувались;
- за секторальним спрямуванням переважання договорів ППП щодо збирання, очищення і розподілу води (понад 20%), виробництва, транспортування і постачання тепла й розподілу і постачання природного газу (понад 18%), туризму, відпочинку, рекреації, культури та спорту (понад 5%);
- відсутність проєктів ППП за такими сферами, як освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальна інфраструктура, рівень розвитку яких значною мірою визначає якість життя населення.

Так і загалом розвиток ППП в Україні характеризувався пасивністю, безсистемністю, поодинокістю, не великими обсягами інвестицій, незацікавленістю місцевих органів влади, належною їх комунікацією із бізнесом.

6. Проаналізувавши стан здійснення публічно-приватного партнерства в регіонах України виявлено:

- різний рівень активності участі регіонів України в процесах здійснення ППП;
- відсутність стабільності здійснення ППП за регіонами України;
- цілковиту пасивність і не реалізацію договорів ППП у Вінницькій, Рівненській, Сумській, Тернопільській і Черкаській областях;
- залученість до процесів реалізації договорів ППП станом на 01.01.2024 року лише 14 регіонів України;
- максимальну чисельність реалізації договорів ППП станом на початок 2024 року – 3 таких договори за Закарпатською і Київською областями;
- низьку ефективність використання механізму ППП.

7. У роботі систематизовано ключові проблеми, що перешкоджають розвитку ППП в Україні та потребують першочергового розв'язання, а також запропоновано напрями розв'язку таких проблем.

8. Визначено й обґрунтовано систему заходів активізації публічно-приватного партнерства в Україні на державному рівні:

- удосконалення нормативно-правової бази;
- забезпечення стабільних умов інвестування;
- впровадження інструментарію стимулювання розвитку ППП й, передусім, стимулювання інвестиційної активності;
- забезпечення прозорості та відкритість процесів ППП;
- організація моніторингу та оцінки ефективності проєктів ППП;
- забезпечення широкої інформаційної кампанії щодо переваг ППП для представників бізнесу тощо.

При цьому на регіональному рівні заходами активізації ППП є:

– посилити роботу у напрямі популяризації механізму ППП у регіонах України;

– мотивування і підвищення кваліфікації працівників, робота яких пов'язана із ППП у місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування тощо.

Визначено пріоритетні напрямки ППП в Україні – інфраструктура (транспорт, енергетика, водопостачання та водовідведення, комунальні послуги), соціальна сфера (охорона здоров'я, житлове будівництво, освіта), цифрова трансформація (інформаційні технології, цифрова інфраструктура), екологічна сфера (поновлювані джерела енергії, охорона довкілля, геологічна розвідка родовищ і видобуток корисних копалин).

9. Визначено основні й найдоцільніші на даному етапі фінансові інструменти стимулювання інвестицій у проєкти ППП в Україні – державні гарантії, податкові пільги, прямі бюджетні інвестиції, фінансові стимули для місцевих бюджетів, спеціальні фонди підтримки ППП, інструменти ринку капіталу.

У роботі згруповано такі інструменти за доцільністю їх застосування за секторальною приналежністю ППП.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Рудейчук С.В. Сучасний стан та перспективи розвитку публічно-приватного партнерства в Україні: обліковий аспект. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. №4(8). С. 194–198. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/97773/93120> (дата звернення: 05.10.2024).

2. Круглов В.В. Механізми державного регулювання розвитку державно-приватного партнерства в Україні): дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. Харків, 2020. 459 с. URL: https://ipa.karazin.ua/wp-content/themes/kbuara/filesforpages/science/kvv_dis_20202606.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

3. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 2 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ, 2001. 848 с.

4. Никифорок О.І., Гусєв Ю. В., Чмирьова Л.Ю. Державно-приватне партнерство: інституціональне середовище для розвитку та модернізації інфраструктури України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 3. С. 80–103.

5. Косач І.А., Дегтярьов А.В. Розвиток державно-приватного партнерства в умовах децентралізації влади в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. №3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/4.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

6. Private Participation in Infrastructure Projects Database / The World Bank Group. URL: <http://ppi.worldbank.org/resources> (дата звернення: 05.10.2024).

7. Державно-приватне партнерство в контексті управління державними інвестиціями в Україні. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/495131467995051959/pdf/106249-UKRANIAN-WP-P153935-PUBLIC-Public-Investment-UKR-Web-cover.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

8. Безбах Н.В. Формування державно-приватних партнерських відносин у сфері страхових послуг в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2014. 20 с.

9. «Зелена книга» Європейської комісії щодо Державно-приватного партнерства та Закон Співдружності про державні контракти і концесії, COM (2004) 327 final, 30.4.2004.

10. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». Київ: НІСД, 2018. 688 с.

11. A guidebook on public-private partnership in infrastructure. Economic and social Commission for Asia and the Pacific. Bangkok: UNESCAP, 2011. 76 p. URL: http://www.unescap.org/ttdw/common/TPT/PPP/text/ppp_guidebook.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

12. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

13. Кнюпфер В. Государственно-частные партнёрства (ГЧП) в контексте использования современных форм управления комплексами недвижимости. URL: <http://www.duma.gov.ru/5knupfer.htm>. (дата звернення: 05.10.2024).

14. Державно-приватне партнерство в контексті управління державними інвестиціями в Україні: оцінка. Міжнародний банк реконструкції та розвитку / Світовий банк, 2015. URL: <https://me.gov.ua/view/f4dc61d5-731b-47fd-99fc-813ac08e064f> (дата звернення: 05.10.2024).

15. Данилишин В.І., Стефанків О.М., Ціжма О.А. Зарубіжний досвід державно-приватного партнерства та пропозиції щодо його вдосконалення в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 332–336. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/70.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

16. Прошкуратов О.М. Основні соціально-економічні сфери реалізації державно-приватного партнерства у світі. *Наукові праці НДФІ*. 2014. №1 (66).

С. 40–48. URL: http://npndfi.org.ua/docs/NP_14_01_040_uk.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

17. Нестор О.Ю. Публічно-приватне партнерство: сутність, особливості та проблеми розвитку на тлі пандемії covid-19. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2021. Вип. 2 (148). С. 58–68. URL: [https://ird.gov.ua/sep/sep20212\(148\)/sep20212\(148\)_058_NestorO.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20212(148)/sep20212(148)_058_NestorO.pdf) (дата звернення: 05.10.2024).

18. Подолян Ю.О. Державно-приватне партнерство як один із ефективних шляхів відновлення України. *DICTUM FACTUM*. 2023. №2 (14). URL: <https://df.duit.in.ua/index.php/dictum/article/view/285/253> (дата звернення: 05.10.2024).

19. Демчук А., Новікова І. Державно-приватне партнерство як дієвий інструмент розвитку регіонів. *Regionet. Всеукраїнська мережа фахівців і практиків з регіонального та місцевого розвитку*. №2. URL: https://regionet.org.ua/ua/Derzhavnoprivatne_partnerstvo_yak_dievuy_instryment_roz_vutky_regioniv_1541.html#page_title (дата звернення: 05.10.2024).

20. Запатріна І.В. Державно-приватне партнерство як механізм підвищення енергоефективності будівель бюджетних установ і організацій комунальної форми власності: посібник. Київ, 2019. URL: https://appp.com.ua/wp-content/uploads/2019/09/PPP_EnEff_Last.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

21. Сокольська Т., Панасюк В., Полішук С., Осипенко Б. Державно-приватне партнерство як інструмент публічної політики в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2020. №. 6. Т.8. С. 192–203. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/837/815> (дата звернення: 05.10.2024).

22. Станішевський В.Ю. Формування та реалізація механізмів державно-приватного партнерства у сфері економіки (на прикладі країн ЄС та України): дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 «Механізми державного управління». ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом». Київ, 2021. 226 с. URL:

<https://drive.google.com/file/d/1F1817jPGQ6EEgWDe7dwBtJ0Rx181h-YG/view> (дата звернення: 05.10.2024).

23. Касич А.О., Бондаренко С.М. Рециклінг як сфера реалізації державно-приватного партнерства та інструмент забезпечення цілей сталого розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Випуск 76. С. 176–180. URL: http://bses.in.ua/journals/2022/76_2022/27.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

24. Крилов Д.В. Концептуальні основи державно-приватного партнерства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2022. №4. <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-4-03-03/2022-4-03-03> (дата звернення: 05.10.2024).

25. Пашинін О.А. Публічно-приватне партнерство як форма реалізації права власності у сфері господарювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. С. 261–265. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/62.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

26. Реалізація проектів державно-приватного партнерства в Україні. ППП як механізм ефективної співпраці між державою та приватними партнерами у галузі інфраструктури: практичний посібник. Київ: SP3ILNO in UA, 2017. URL: <https://mtu.gov.ua/files/Посібник%20Реалізація%20ППП%20в%20Україні.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

27. International Monetary Fund. *World Economic Outlook: Challenges to Steady Growth*. Washington: DC, 2018. 194 p.

28. Про державно-приватне партнерство: Закон України № 2404-VI від 01.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

29. Петренко К.В., Скоробогатова Н.Є. Ефективність застосування механізмів фінансування модернізації підприємств в контексті забезпечення енергонезалежності країни в умовах війни. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. №22. С. 65–71.

30. Вовк В.Ю. Механізми державного стимулювання державно-приватного партнерства щодо впровадження безвідходних технологій для виробництва

біопалив в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №2 (49). С. 346–353.

31. Комарницька Г.О. Активізування державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності: дис. ... доктора економічних наук (доктора наук): 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019. 438 с.

32. Пухкал О.Г. Інституційний вимір державно-приватного партнерства в Україні. Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів: матеріали щоріч. Всеукр.наук.-практ. конф. заміжн. участю. Київ: НАДУ, 2019. Т. 1. С. 7–8.

33. Ющенко Н.В., Дячек В.В., Ковтун М.В. Публічно-приватне партнерство в Україні та європейських країнах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2019. №9. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/82.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

34. Yescombe E.R. *Public-Private Partnerships: Principles of Policy and Finance*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 2007. 350 p.

35. Переваги механізму ДПП: онлайн воркшоп з питань переваг державно-приватного партнерства. Агенція з питань підтримки державно-приватного партнерства: сайт. 11.02.2021. URL: <https://pppagency.me.gov.ua/uk/agencziya-dpp-ta-minekonomiki-proveli-vorkshop-z-pitan-perevag-derzhavno-privatnogo-partnerstva/prezentacziya-vokrshop-11.02.2021.pdf>

36. Грищенко С. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: практич. посіб. для органів місцевої влади та бізнесу. Київ: ФОП Москаленко О.М., 2011. 140 с.

37. Кредісов А.І., Білоус А.О. Державно-приватне партнерство: світовий досвід та його використання в Україні. *Економіка України: науковий журнал*. 2016. №2 (651). С. 4–15.

38. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

39. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 05.10.2024).

40. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

41. Про концесії: Закон України № 155-IX від 03.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/155-20#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

42. Про оренду державного й комунального майна: Закон України № 157-IX від 03.10.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

43. Про управління об'єктами державної власності: Закон України № 185-V від 21.09.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

44. Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів у сферах теплопостачання, водопостачання та водовідведення, що перебувають у комунальній власності: Закон України № 2624-VI від 21.10.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2624-17#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

45. Деякі питання організації здійснення державно-приватного партнерства: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.04.2011 р. №384. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР110384> (дата звернення: 05.10.2024).

46. Про затвердження Методики виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 р. № 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-п#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

47. Про внесення змін до Порядку проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.04.2020 р. № 294. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/937-2020-п#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

48. Про затвердження Порядку заміни приватного партнера (концесіонера) за договором, укладеним у рамках державно-приватного партнерства (концесійним договором): Постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.2020 р. №541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2020-п#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

49. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 р. №706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-2020-п#Text> (дата звернення: 05.10.2024).

50. Про затвердження Методики аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства: Наказ Міністерства економіки України від 14.12.2021 р. №1067. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE37445> (дата звернення: 05.10.2024).

51. Карпа М. Сучасний стан та основні проблеми розвитку державно-приватного партнерства в Україні: нормативно-інституційні аспекти. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. Вип. 7. С. 66–73. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/123/126> (дата звернення: 05.10.2024).

52. Гордієнко Л.А. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в умовах післявоєнного відновлення України. 2022. Iss. 7 (23). Рр. 135–144.

53. Івашова Л.М. Теоретичні засади розвитку державно-приватного партнерства у світі та в Україні. *Вісник АМСУ*. Серія: «Державне управління». 2015. № 1 (12). С. 7–15.

54. Залознова Ю.С., Бутенко Н.В., Петрова І.П. Публічно-приватне партнерство в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 2(44). С. 21–28. URL: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/107691/5-Zaloznova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 05.10.2024).

55. Орлова Н.С., Попова Т.О. Концептуальні засади публічно-приватного партнерства в Україні. *Наукові перспективи*. 2021. № 11. С. 133–144. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-11\(17\)-133-144](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-11(17)-133-144) (дата звернення: 05.10.2024).

56. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 4. С. 62–86.

57. Запатріна І.В., Лебеда Т.Б. Державно-приватне партнерство як фактор

економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні. *Економіст*. 2011. №3. С. 52–58.

58. Точиліна Ю.Ю., Сакевич Л.С. Організаційно-економічний механізм інвестування інноваційної діяльності на засадах державно-приватного партнерства. *Причорноморські економічні студії: науковий журнал*. 2020. Вип. 51. С. 233–238. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.51-37>.

59. Коваль В. В., Котлубай В. О., Арафтеній А.М. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку соціального капіталу в умовах децентралізації економіки України. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 1(106). С. 24–30. http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2019_1_6 (дата звернення: 05.10.2024).

60. Мельник А.Ф., Підгаєць С.В. Державно-приватне партнерство в системі інститутів національної економіки: механізми розвитку: Монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 279 с.

61. Єгоричева С.Б., Лахижа М.І. Публічно-приватне партнерство в посткомуністичних країнах: монографія. Київ: ІПК ДСЗУ, 2020. 304 с.

62. Набока К.О. Проблеми і перспективи державно-приватного партнерства як форми взаємодії влади і бізнесу в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. Вип. 34. С. 151–157. URL: <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/34-2023/30.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

63. Сімак С.В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства: досвід країн світу. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління*. 2015. № 2 (13). С. 103–112.

64. Сімак С.В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства в системі державного управління: дис. д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02. Миколаїв, 2017. 447 с.

65. Брайловський І.А. Державно-приватне партнерство: методологія, теорія, механізми розвитку: дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Чернігів, 2018. 462 с.

66. Горник В.Г., Сімак В.С. Безпекові аспекти нормативно-правового забезпечення взаємодії в сфері публічно-приватного партнерства. *Вчені записки*

ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. Т. 33 (72). № 5. С. 137–142. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/22> (дата звернення: 05.10.2024).

67. Розум Г.М. Державно-приватне партнерство як ефективний інструмент реалізації інноваційної політики регіонів. *Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 20. С. 90–92.*

68. Kwilinski A., Maslov V., Luzhna A. Economic features of public-private partnership development: global trends and domestic experience of the pre-war period. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві. 2022. Т. 4 (46). С. 2–14. <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/view/472/473> (дата звернення: 05.10.2024).*

69. PPI Project Database. The World Bank. Annual Report 2023. 2023. URL: <https://ppi.worldbank.org/content/dam/PPI/documents/PPI-2023-Annual-Report-Final.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).

70. Біла І.С., Іллічова Е.І. Світовий досвід державно-приватного партнерства. *Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 129–126. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/25.pdf> (дата звернення: 05.10.2024).*

71. Винницький Б., Лендшел М., Онищук Б., Сегварі П. Досвід та перспективи впровадження державно-приватних партнерств в Україні та за кордоном. Київ: К.І.С., 2008. 146 с.

72. PPI Project Database. *The World Bank Group* : веб-сайт. URL: <http://ppi.worldbank.org>

73. Малін О.Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року: Аналітичний звіт. Одеса, 2020. 31 с. URL: https://economics.net.ua/files/analytics/2020_MOL.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

74. Мостовий В.О. Світовий досвід публічно-приватного партнерства. *Право та державне управління. 2021. №1. С. 237–242. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/37.pdf (дата звернення: 05.10.2024).*

75. Стан здійснення ППП в Україні. Міністерство економіки України. URL:

<https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini> (дата звернення: 05.10.2024).

76. Концесія: всі «за» і «проти» державно-приватного партнерства. *Українська правда: Економічна правда*. 5 березня 2020 р. URL: <https://epravda.com.ua/publications/2020/03/05/657701/> (дата звернення: 05.10.2024).

77. Проекти державно-приватного партнерства. Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini&isSpecial=true> (дата звернення: 05.10.2024).

78. Комарницька Г.О. Сутність державно-приватного партнерства та його активізування в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності. *Проблеми економіки*. 2019. № 1(39). С. 46–51.

79. Запатріна І. Чи чекати Україні інфраструктурного буму? Застосування механізмів PPP на практиці. *Юридична газета*. 17 серпня 2021. №15 (745). С. 16–17. URL: https://appp.com.ua/wp-content/uploads/2021/08/YUrGazeta_stattya_15745-13-16-17kor2.pdf (дата звернення: 05.10.2024).

80. Демішкан В. Перспективи дорожнього будівництва із застосуванням механізмів державно-приватного партнерства. URL: <http://investukr.com.ua/get-news/485> (дата звернення: 05.10.2024).